

Σχεδιαγράμματα εκθέσεων για τη Γ' Λυκείου

Ένα από τα πολυτιμότερα αγαθά που υπάρχουν είναι η ελευθερία. Αυτή συμβάλλει στην πρόοδο και στην ευημερία όχι μόνο του ατόμου, αλλά και του κοινωνικού συνόλου γενικότερα. Παρ' όλα αυτά όμως, στη σημερινή εποχή τουλάχιστον, η έννοια της ελευθερίας καταρακώνεται και ταπεινώνεται συνέχεια, σε κάθε σχεδόν εκδήλωση της καθημερινής ζωής. Το φαινόμενο αυτό είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό, αφού η ελευθερία είναι απολύτως απαραίτητη για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και ευτυχία.

Με βάση τα παραπάνω να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

- α) Για ποιους λόγους η ελευθερία αποτελούσε και αποτελεί παράγοντα ευημερίας της κοινωνίας και ολοκλήρωσης της ανθρώπινης ύπαρξης;
- β) Με ποιους τρόπους σήμερα ταπεινώνεται η έννοια της ελευθερίας;
- γ) Πιστεύετε πως υπάρχουν τρόποι, ώστε να εξαλειφθούν ή έστω να περιοριστούν οι παράγοντες οι οποίοι αντιμάχονται την ελευθερία;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Ελευθερία είναι η ανεξαρτησία από κάθε εξωτερικό και εσωτερικό καταναγκασμό. Είναι το αναφαίρετο δικαίωμα του κάθε ανθρώπου να ενεργεί χωρίς περιορισμούς, αφού όμως παράλληλα σέβεται τα δικαιώματα των άλλων και τις επιταγές των νόμων.

ΜΟΡΦΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ:

Κύριες μορφές:

- α) **Εσωτερική:** πρόκειται για αποδέσμευση του ανθρώπου από τα πάθη, τις ορμές, τα άσχημα ένστικτα και τις προκαταλήψεις).
- β) **Εξωτερική:** είναι η διατήρηση ανεξαρτησίας για ένα κράτος, αλλά και ανεξαρτησία ατομική, όσον αφορά τις καθημερινές σχέσεις μας με τους συνανθρώπους μας.

Δευτερεύουσες μορφές:

- α) **Εθνική ελευθερία:** είναι η δυνατότητα ενός κράτους, να διατηρεί την ανεξαρτησία του από εξωτερικούς καταναγκασμούς.
 - β) **Πολιτική ελευθερία:** είναι το αναφαίρετο δικαίωμα του πολίτη, να συμμετάσχει στην άσκηση της πολιτικής εξουσίας.
 - γ) **Ατομική ελευθερία:** είναι το δικαίωμα του πολίτη να ενεργεί και να ευημερεί, ενταγμένος μέσα στο κοινωνικό σύνολο, σύμφωνα με τα πλαίσια που καθορίζουν οι νόμοι.
 - δ) **Φυσική ελευθερία:** είναι η αποδέσμευση του ατόμου από την εξάρτηση των νόμων της φύσης.
 - ε) **Πνευματική ελευθερία:** είναι η ανεξαρτησία στο λόγο, στον τύπο, στη σκέψη και στην τέχνη.
 - στ) **Οικονομική ελευθερία:** είναι το δικαίωμα του ανθρώπου να αναπτύσσει δραστηριότητες οικονομικής φύσεως, χωρίς τον περιορισμό στενών και ανασταλτικών παραγόντων.
- Ως υψηλότερη μορφή ελευθερίας θεωρείται η ηθική – εσωτερική ελευθερία.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Όλοι οι λαοί τίμησαν περισσότερο από κάθε άλλο αγαθό την ελευθερία. Κάθε κράτος έχει να επιδείξει μέσα από την ιστορία του απελευθερωτικούς αγώνες. Και αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως η ελευθερία δε δωρίζεται, αλλά κατακτιέται με αγώνες και θυσίες. Διέκριναν το ελεύθερο από το δουλικάτο. Η ευτυχία και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια κατοχυρώνονται μόνο μέσα σε ένα πλαίσιο ελευθερίας.

Ειδικότερα για το ελληνικό έθνος η έννοια της ελευθερίας συνδέθηκε με αμέτρητους αγώνες και θυσίες για τη διατήρηση της εθνικής ανεξαρτησίας, ενάντια σε εξωτερικούς και εσωτερικούς εχθρούς. Η ελευθερία ήταν το κύριο γνώρισμα της αρχαίας Αθηναϊκής Δημοκρατίας.

- Ο Περικλής γράφει στον «Επιτάφιο» του: «η ευδαιμονία στηρίζεται στην ελευθερία, η δε ελευθερία θεμελιώνεται πάνω στη γενναιοψυχία».

- Ο Σολωμός ύμνησε όλες τις μορφές της ελευθερίας: την εθνική με τον «Ύμνο στην Ελευθερία», την ηθική με τους «Ελεύθερους Πολιορκημένους», την κοινωνική με τη «Γυναίκα της Ζάκυνθος», τη γλωσσική με το «Διάλογο».

- Από όσα κατάλαβα στα λίγα χρόνια που ζω, δεν είναι η λευτεριά πέσε πίτα να σε φάω. Είναι κάστρο, και το παίρνεις με το σπαθί σου. Όποιος δέχεται από ξένα χέρια τη λευτεριά είναι σκλάβος». (Νίκος Καζαντζάκης)

Ελευθερία: η έλλειψή της συνεπάγεται δουλεία και καταπίεση. **Η υπερβολή της** επιφέρει ασυδοσία και αναρχία.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ Α' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Λόγοι για τους οποίους η ελευθερία αποτελεί παράγοντα καλλιέργειας και ολοκλήρωσης της ανθρώπινης ύπαρξης και της κοινωνίας.

Το άτομο όταν είναι ελεύθερο:

1. Αναπτύσσεται πνευματικά, ηθικά και ψυχικά.
2. Μπορεί να ενεργεί ελεύθερα, σύμφωνα με τις ικανότητές του, ώστε να πετύχει την υλική ευημερία του.
3. Διαμορφώνει και ολοκληρώνει την προσωπικότητά του σωστά και αυτό το βοηθάει, ώστε να γίνει ένας υπεύθυνος πολίτης.
4. Η ελευθερία δίνει νόημα και περιεχόμενο στη ζωή του ανθρώπου.
5. Διασφαλίζονται τα απαραίτητα δικαιώματά του και θεμελιώνεται η ευτυχία του.
6. Το άτομο αυτοπραγματώνεται, καθώς κάθε φορά και κάθε στιγμή αγωνίζεται για τη διατήρηση της ελευθερίας.
7. Το άτομο αισθάνεται πως είναι κύριος της ζωής και της μοίρας του. Έτσι ωθείται στη δημιουργία, με αποτέλεσμα να πλησιάζει την επίτευξη του απώτερου σκοπού του, που είναι η ηθική τελείωση.

Ανώνυμος, «Ελληνική Νομαρχία»: Η ελευθερία είναι αναγκαιότερη και από την ίδια την ύπαρξή του στον άνθρωπο. Γιατί αυτή κάνει γλυκιά τη ζωή, αυτή γεννά διαυθεντευτές της πατρίδας, αυτή νομοθέτες, αυτή ενάρετους, αυτή σοφούς, αυτή τεχνίτες και αυτή μόνο τέλος πάντων τιμά την ανθρωπότητα.

Η κοινωνία όταν είναι ελεύθερη:

1. Καλλιεργείται η ισότητα στην έκφραση.
2. Καλλιεργείται η ισονομία και η ισοπολιτεία.
3. Καλλιεργείται η συνεργασία, η αλληλοβοήθεια, η αλληλοκατανόηση και ο συναγωνισμός μεταξύ των πολιτών που συμβάλλουν στην πρόοδο και στην ευημερία της.
4. Η κοινωνία αποδεσμεύεται από ανισότητες, προκαταλήψεις και ταμπού.
5. Βοηθά στην ομαλή κοινωνική συμβίωση με αποτέλεσμα να προωθείται ο πολιτισμός, να προστατεύεται και να κατοχυρώνεται η δημοκρατία.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ Β' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Με ποιους τρόπους σήμερα περιορίζεται η ελευθερία σε κάθε της μορφή:

1. Με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, κρατικά και ιδιωτικά, που πολλές φορές καλλιεργούν τον καταναλωτισμό και κάνουν προπαγάνδα.
2. Με τον τρόπο άσκησης της εξουσίας που χαρακτηρίζεται από συγκεντρωτισμό.
3. Με τη σημερινή τεχνολογική ανάπτυξη που οδηγεί στην κυριαρχία της μηχανής πάνω στον άνθρωπο.
4. Με τη λανθασμένη πολλές φορές λειτουργία του θεσμού της παιδείας που δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες και στις απαιτήσεις του νέου ανθρώπου.
5. Με την ύπαρξη κοινωνικών ανισοτήτων, που περιορίζουν και αντιμάχονται την ανεξαρτησία της σκέψης και της βούλησης.
6. Με την αδυναμία των ίδιων των ανθρώπων να περιορίσουν την εκδήλωση φαινομένων κοινωνικής παθογένειας, που καταπατούν τα ανθρώπινα δικαιώματα, επιφέρουν αναστάτωση και οπισθοδρόμηση στην κοινωνία.
7. Με τις σημερινές, γενικά, συνθήκες που επικρατούν και την αντίληψη για τη ζωή, όπου κυριαρχούν ανταγωνιστικές τάσεις, που φτάνουν σε ακρότητες τόσο σε ατομικό – συλλογικό όσο και σε κρατικό επίπεδο.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ Γ' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Τρόποι με τους οποίους μπορούν να περιοριστούν οι παράγοντες που αντιμάχονται την ελευθερία:

1. Μέσω της εκπαίδευσης, η οποία μπορεί να δημιουργήσει σωστούς και υπεύθυνους πολίτες. Χωρίς την παιδεία και την πνευματική καλλιέργεια δε νοείται ελεύθερη και δημοκρατική ζωή.
2. Με την αλλαγή της αντίληψης για τη ζωή.
3. Με τους αγώνες που θα πρέπει να κάνει ο άνθρωπος για την προάσπιση των δικαιωμάτων του και αυτό θα σημαίνει αυτόματα προάσπιση της ίδιας της ελευθερίας.
4. Με την καλλιέργεια του κριτικού πνεύματος, που θα βοηθήσει τον άνθρωπο να αποκτήσει μια πολύπλευρη ενημέρωση και γνώμη για όλα τα θέματα. Με αυτόν τον τρόπο θα κατοχυρωθεί η ελευθερία, από τη στιγμή που ο υπεύθυνος πολίτης θα αποδεσμευτεί από τα πάθη του και τις προκαταλήψεις, που αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες στην κοινωνική πρόοδο και ευημερία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Η ελευθερία αποτελεί τη βάση του δημοκρατικού πολιτεύματος. Συμβάλλει στην ατομική και συλλογική πρόοδο και ανάπτυξη.

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

1. Ελευθερία σκέψης και έκφρασης, αναφαίρετο δικαίωμα του ανθρώπου.
2. Ελευθερία και διαφωνία.
3. Πιστεύετε ότι αρκεί η νομική κατοχύρωση των πολιτικών και ατομικών δικαιωμάτων, για να εξασφαλιστεί στον καθένα η πραγματική ελευθερία;

Διάχυτη είναι η αντίληψη ότι ποτέ ως τώρα ο πολιτισμός δεν είχε γνωρίσει τέτοια πρόοδο, τέτοιο βαθμό εξέλιξης σ' όλους τους τομείς της ανθρώπινης δράσης. Ωστόσο, πολλοί είναι εκείνοι που ισχυρίζονται ότι πέρα από τα τόσα επιτεύγματα ο σύγχρονος πολιτισμός κλυδωνίζεται, διέρχεται βαθύτατη κρίση και μάλιστα τέτοια που να προκαλεί σοβαρή ανησυχία για την πορεία του ανθρώπινου γένους.

Αφού αναλύσετε τις δύο αυτές απόψεις, να εκφράσετε τη δική σας σχετικά με την πορεία του σύγχρονου πολιτισμού.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Όταν έχουμε τέτοιου είδους εκφωνήσεις, αναλύουμε ξεχωριστά την κάθε μια άποψη, παραθέτοντας ανάλογα επιχειρήματα και έπειτα εκφέρουμε τη δική μας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Μια γενική αναφορά στη σημερινή εποχή των ραγδαίων εξελίξεων και της τεχνολογικής προόδου και αναγωγή στον τομέα του πολιτισμού (ένταξη του σημερινή πραγματικότητα).

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΟΡΙΣΜΟΣ: Πολιτισμός είναι το σύνολο των επιτευγμάτων του ανθρώπου στον υλικό, πνευματικό και ηθικό τομέα. Είναι ο συνεχής αγώνας του ανθρώπου να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσής του και να καλλιεργήσει το πνεύμα του.

ΜΟΡΦΕΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ:

α) ο τεχνικός πολιτισμός (τεχνολογική πρόοδος – οικονομία).

β) ο πνευματικός πολιτισμός (θρησκεία, ηθική, δίκαιο, επιστήμη, τέχνη)

ΑΝΑΛΥΣΗ Α΄ ΑΠΟΨΗΣ:

Ο σύγχρονος πολιτισμός έχει να επιδείξει θαυμαστά επιτεύγματα. Πιο συγκεκριμένα:

1. Η επιστήμη και η πρακτική εφαρμογή της, η τεχνολογία, αναπτύχθηκαν σε τέτοιο βαθμό που επέλυσαν πολυποίκιλα προβλήματα. Ο άνθρωπος κατόρθωσε να ερμηνεύσει τα φυσικά φαινόμενα, να τα θέσει υπό τον έλεγχό του και να απελευθερώσει, μερικώς, από τη φυσική εξάρτηση.
2. Η εφεύρεση της μηχανής άνοιξε νέους ορίζοντες στις ανθρώπινες δυνατότητες, αφού πλέον ο άνθρωπος ελαχιστοποίησε το μόχθο του, ξέφυγε από την επίπονη εργασία, αύξησε τον ελεύθερο χρόνο του.
3. Η βιομηχανία γνωρίζει εκπληκτική ανάπτυξη. Η παραγωγή έχει αυξηθεί με αποτέλεσμα τη δημιουργία προϊόντων με χαμηλό κόστος, έτσι που να μπορούν να τα αποκτήσουν όλοι.
4. Η πρόοδος της ιατρικής τόσο όσον αφορά τις γνώσεις αλλά και τις τεχνικές μεθόδους, περιόρισε τη θνησιμότητα, καταπολέμησε ασθένειες και αύξησε το μέσο όρο ζωής.
5. Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι η άνοδος του βιοτικού επιπέδου, η κάλυψη σε ικανοποιητικό βαθμό των υλικών αναγκών.
6. Ταυτόχρονα ο άνθρωπος προήγαγε τη σκέψη του, όξυνε την κρίση του, και διεύρυνε τους πνευματικούς του ορίζοντες. Η γνώση έγινε πλέον δύναμη στα χέρια του ανθρώπου, έπαψε να είναι κτήμα μόνο μιας αριθμητικά περιορισμένης μερίδας.
7. Η κοινωνική συμβίωση επίσης εξελίχτηκε. Σημαντική κατάκτηση αποτελεί η κατοχύρωση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, η θεμελίωση της ισότητας.
8. Ο άνθρωπος, τέλος, ξέφυγε από τα όρια του πλανήτη του, εξερευνά το σύμπαν αναζητώντας διαφορετικές μορφές ζωής και επεκτείνοντας εκεί την κυριαρχία του.

ΑΝΑΛΥΣΗ Β' ΑΠΟΨΗΣ:

Παρά τις εκθαμβωτικές κατακτήσεις του, ο σύγχρονος πολιτισμός παρουσιάζει κρίση γιατί:

1. Ο άνθρωπος στράφηκε μονομερώς προς την τεχνολογική ανάπτυξη παραγκωνίζοντας και αδιαφορώντας για το πνεύμα του. Ενδιαφέρθηκε για την άνοδο του βιοτικού του επιπέδου, αλλά δεν κατόρθωσε να εξασφαλίσει την ποιότητα ζωής.
2. Η υπέρβαση του μέτρου τον οδήγησε στον καταναλωτισμό, στον υλικό ευδαιμονισμό. Σκοπός της ζωής αποτελεί η προσπάθεια για το «έχειν» και όχι για το «είναι».
3. Η αλόγιστη και κερδοσκοπική επέμβασή του στη φύση προκάλεσε οικολογική καταστροφή, γεγονός που πιστοποιείται από την εξάντληση των φυσικών πόρων, αλλά και από τη ρύπανση της φύσης.
4. Ο μονοδιάστατος χαρακτήρας της γνώσης, η εξειδίκευση, επέφερε την πνευματική μονομέρεια, περιόρισε τον ανθρώπινο νου, σύνθλιψε τη φαντασία.
5. Οι επιστήμονες μην έχοντας στο ελάχιστο κοινωνική συνείδηση, εφαρμόζουν αρνητικά τις ανακαλύψεις και εφευρέσεις τους, με αποτέλεσμα να κινδυνεύει η ανθρωπότητα από ολοσχερή καταστροφή (πυρηνικά όπλα).
6. Η μηχανοποίηση της εργασίας οδήγησε σε νέα μορφή δουλείας, καθώς αυξήθηκε η ανεργία και, το χειρότερο, ο άνθρωπος μετατράπηκε σε χειριστή μηχανών που δεν απολαμβάνει πλέον τη χαρά της δημιουργίας, αλλά ούτε και τον ελεύθερο χρόνο του.
7. Η παθητική συσσώρευση πληθυσμού στα αστικά κέντρα προκάλεσε αλλοτριωτικά φαινόμενα. Ο άνθρωπος απομακρύνθηκε από το φυσικό περιβάλλον, εγκλωβίστηκε σε ακατάλληλες κατοικίες, στερήθηκε την ανθρώπινη επικοινωνία.
8. Τα φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας, η βία και η εγκληματικότητα, αντί να περιοριστούν διογκώνονται αλλάζοντας μορφές εκδήλωσης.
9. Ο άνθρωπος «απογυμνωμένος» από αξίες και ιδανικά, έχοντας ως μοναδικό στόχο τη χρηματοθηρία αναζητά διέξοδο μέσα από υποκατάστατα ευτυχίας: ναρκωτικά, αλκοόλ.
10. τα ψυχολογικά προβλήματα, οι νευρώσεις, το άγχος, τα υπαρξιακά αδιέξοδα ήταν το τίμημα της προόδου.
11. ο σεβασμός στην ανθρώπινη οντότητα ολοένα εξασθενεί. Η καταπάτηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων από «πολιτισμένα» κράτη, οι καταστρεπτικοί πόλεμοι, η αδυναμία των κρατών να συνυπάρξουν ειρηνικά αμαυρώνουν το σύγχρονο πολιτισμό και καθιστούν το μέλλον ζοφερό.
12. Τέλος, ο άνθρωπος, αποπροσανατολισμένος από τις πραγματικές του ανάγκες, ενταγμένος στο καταναλωτικό σύστημα μετατρέπεται σε απρόσωπη μονάδα, αδυνατεί να συμμετέχει ενεργά στις αποφάσεις που τον αφορούν, ετεροκαθορίζεται και χειραγωγείται.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Κρίνοντας τις δυο παραπάνω απόψεις καταλήγουμε στα εξής:

Ο σύγχρονος πολιτισμός σίγουρα έχει να παρουσιάσει εκπληκτικά επιτεύγματα. Οι εξελίξεις στον επιστημονικό και τεχνολογικό τομέα σημειώνονται με ραγδαίο ρυθμό. Το βιοτικό επίπεδο διαρκώς βελτιώνεται, με αποτέλεσμα να διασφαλίζεται μία άνετη ζωή. Αυτό όμως, δε σημαίνει ότι ο σύγχρονος άνθρωπος εξασφάλισε και την ποιότητα στη ζωή του.

Πλήθος προβλήματα κατατρύχουν την ανθρωπότητα, προβλήματα για τα οποία την αποκλειστική ευθύνη φέρει ο άνθρωπος, που έχασε την αίσθηση του μέτρου και της αρμονίας. Παρασύρθηκε στην ανάπτυξη του τεχνικού πολιτισμού παραμελώντας ταυτόχρονα τον πνευματικό. Αυτό είναι, άλλωστε το βασικό αίτιο που συνιστά την κρίση.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

Ο ίδιος ο άνθρωπος πρέπει να δραστηριοποιηθεί. Ειδικότερα απαιτείται:

1. Σεβασμός στην ανθρώπινη οντότητα.
2. Προσπάθεια για εξασφάλιση ποιότητας στη ζωή μας.
3. Το παραπάνω είναι δυνατό να επιτευχθεί με την ανθρωπιστική παιδεία, την παροχή δυνατοτήτων για την ολοκλήρωση της ανθρώπινης προσωπικότητας.
4. Προστασία της φύσης και των ισορροπιών της.
5. Απόκτηση κοινωνικής συνείδησης, συλλογικότητα και συνεργασία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ανακεφαλαίωση των προηγούμενων και εξαγωγή συμπερασμάτων.

Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι η προαγωγή του υλικού και του πνευματικού πολιτισμού οφείλεται στην απόκτηση και επέκταση της γνώσης που έχει ως αποτέλεσμα να γίνεται λόγος σήμερα για το θαύμα της επιστήμης.

α) Ποιες αρετές και ποια εφόδια πρέπει να διαθέτει ο επιστήμονας στη σύγχρονη εποχή, για να μπορέσει να φέρει σε πέρας την αποστολή του ως λειτουργός της επιστήμης και της κοινωνίας;

β) Ποιοι παράγοντες συντελούν στην εκτροπή της επιστήμης από τους πραγματικούς της σκοπούς και ποια αποτελέσματα επιφέρει το γεγονός αυτό;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Ο άνθρωπος ως φιλομαθής και φιλοπερίεργο ον διακρινόταν ανέκαθεν από την επιθυμία και τη συνεχή προσπάθεια για απόκτηση της γνώσης σε κάθε τομέα του επιστητού. Έτσι, η επέκταση της γνώσης οδήγησε στον πολλαπλασιασμό του γνωστικού υλικού και ταυτόχρονα στην ανάγκη για ταξινόμησή του, ώστε να είναι δυνατή η συστηματική

χρησιμοποίησή του. Επομένως, γεννήθηκε η επιστήμη που γνωρίζοντας μια ραγδαία και συνεχή εξέλιξη, οδήγησε στο θαύμα της τεχνολογίας του εικοστού αιώνα.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Η έννοια της επιστήμης συνδέεται στενά με την έννοια της γνώσης. Μ' άλλα λόγια επιστήμη σημαίνει γνώση. Η λέξη επιστήμη προέρχεται από το αρχαίο ελληνικό ρήμα «επίσταμαι», που σημαίνει γνωρίζω καλά. Η επιστήμη είναι λοιπόν, η τέλεια, η ακριβής και συστηματική γνώση πάνω σ' ένα συγκεκριμένο τομέα του επιστητού, που υπόκειται σε έλεγχο και απόδειξη. Στην επιστήμη οι γνώσεις που έχουν αποκτηθεί είναι ταξινομημένες, συνδέονται μεταξύ τους οργανικά και είναι αποδεκτές από την επιστημονική κοινότητα ή ομάδα που είναι ειδική στο συγκεκριμένο κλάδο της γνώσης.

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ:

Επιστήμη σημαίνει αντικειμενική γνώση που οδηγεί στην υλική και πνευματική δύναμη. Στον υλικό τομέα η επιστήμη επιδρά καταλυτικά στον τρόπο ζωής των ανθρώπων, καθιστώντας πιο άνετη την καθημερινή ζωή με τη βοήθεια των τεχνολογικών εφαρμογών. Επίσης, με την ευρεία χρησιμοποίηση της μηχανής και την αυτοματοποίηση της εργασίας περιορίζεται ο πόνος και ο μόχθος, με συνέπεια να βελτιώνεται η ποιότητα ζωής και να ανεβαίνει το βιοτικό επίπεδο. Από την άλλη πλευρά, η πρόοδος της ιατρικής συντελεί στην καταπολέμηση των ανιάτων ασθενειών και της θνησιμότητας, στη γενικότερη βελτίωση της υγείας και στην άνοδο του μέσου όρου ζωής.

Αντίστοιχα, η επιστήμη επιδρά καταλυτικά και στον τρόπο σκέψης των ανθρώπων. Η έγκυρη και αντικειμενική γνώση, η χρησιμοποίηση της λογικής, κριτικής ικανότητας οδηγεί στην κυριαρχία του ορθολογισμού. Ταυτόχρονα, η ανθρώπινη σκέψη αποδεσμεύεται από προλήψεις, δεισιδαιμονίες και αυθεντίες, με αποτέλεσμα να διευρύνονται οι πνευματικοί ορίζοντες του ανθρώπου.

Α' ΕΡΩΤΗΜΑ:

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Υπηρέτης της επιστήμης είναι ο επιστήμονας, ο οποίος ως φορέας της δύναμης – απορρέει από τα επιτεύγματα που κατασκευάζει – και κάτοχος της αλήθειας φέρει ευθύνη απέναντι στην κοινωνία και στην εποχή του γενικότερα, για τον τρόπο χρήσης της δύναμης που διαθέτει, όπως επίσης και για τη διάδοση της αλήθειας στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Επομένως, ο επιστήμονας πρέπει να είναι όχι μόνο φορέας της γνώσης, αλλά και άνθρωπος.

ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ:

1. Ο επιστήμονας θα πρέπει να διακρίνεται από υψηλή επιστημονική κατάρτιση και να ενημερώνεται συνεχώς για κάθε ανακάλυψη που προκύπτει από την επιστημονική έρευνα.
2. Η ερευνητική διάθεση και η διαρκής επιμόρφωση είναι απαραίτητο να συνδυάζονται με τη συστηματική εργασία και την ορθή χρησιμοποίηση των επιστημονικών μεθόδων.
3. Τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την έρευνα δε θα πρέπει ο επιστήμονας να τα δέχεται άκριτα, αλλά να τα υποβάλλει σε βασανιστικό έλεγχο. Έτσι, έχοντας κριτικό και ανήσυχο μυαλό, θέτει σε λεπτομερή και συνεχή έλεγχο τα συμπεράσματα όχι μόνο των δικών του ερευνών, αλλά και των συναδέλφων του. Υποχρέωση του επιστήμονα είναι να αναλαμβάνει την ευθύνη ενδεχόμενης αποτυχίας που οφείλεται στον ίδιο.
4. Έχει χρέος να τηρεί τους κανόνες της επιστημονικής δεοντολογίας: α) πρέπει να αναφέρει τα επιστημονικά έργα άλλων που τον βοήθησαν, ώστε να δημιουργήσει το δικό του έργο, β) δεν είναι ορθό να διακατέχεται από εμπάθεια, μισαλλοδοξία και φανατισμό, που τον εμποδίζουν να δει καθαρά την επιστημονική αλήθεια.
5. Η προκατάληψη, η έλλειψη αντικειμενικότητας, η παραχάραξη της αλήθειας, δεν έχουν θέση στην επιστημονική έρευνα. Θεωρείται αναγκαίο να μην είναι μονοδιάστατος, αλλά «ανοιχτός» σε κάθε νέα εξέλιξη στον επιστημονικό χώρο.

ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ:

Ο επιστήμονας, ως άνθρωπος που εντάσσεται και βιώνει μέσα στην κοινωνία, επιβάλλεται, αρχικά, να συνειδητοποιήσει την αποστολή και το χρέος που έχει απέναντι στο κοινωνικό σύνολο.

1. Χρέος του είναι να μην οδηγείται στην πνευματική μονομέρεια, αλλά να έχει σφαιρική ενημέρωση για οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά θέματα. Άλλωστε, έχει τεράστια κοινωνική ευθύνη, αφού με τις ανακαλύψεις ή τις εφευρέσεις του μπορεί να κλονίσει την παγκόσμια ισορροπία. Επομένως, απαραίτητο εφόδιο πέρα από την επιστημονική του κατάρτιση είναι και η ανθρωπιστική παιδεία, ώστε να είναι φορέας γνώσεων, αλλά και ανθρωπιάς.

2. Επίσης, ο επιστήμονας θεωρείται αναγκαίο να είναι φορέας ηθικών αξιών και να διακρίνεται για τις ανθρωπιστικές του αρχές. Με τα επιτεύγματα που δημιουργεί επιβάλλεται να ανυψώνει την κοινωνία, όχι μόνο υλικά και πνευματικά, αλλά και ηθικά. Γι' αυτό είναι αναγκαίο να εναρμονίζει την ηθική με τη γνώση.
3. Με την απόκτηση της αυτογνωσίας ο επιστήμονας έχει χρέος να καλλιεργεί την κοινωνική συνείδηση που θα τον καταστήσει ικανό να αντιλαμβάνεται ότι πάνω από το ατομικό συμφέρον βρίσκεται το κοινωνικό. Έτσι θ' αφουγκράζεται τον παλμό της κοινωνίας, αναπτύσσοντας αισθήματα αγάπης, συνεργασίας και αλληλεγγύης απέναντι στους συνανθρώπους του.
4. Επιπλέον, ο επιστήμονας θα πρέπει να είναι αρωγός στις προσπάθειες για εκλαΐκευση της γνώσης, ώστε να γίνει κτήμα του λαού. Από την άλλη πλευρά είναι απαραίτητη και η συμβολή του στην ενημέρωση και διαφώτιση της κοινής γνώμης για τις αρνητικές συνέπειες που προκύπτουν από τη χρησιμοποίηση των επιστημονικών επιτευγμάτων.
5. Αποτελώντας «κομμάτι» της πνευματικής ηγεσίας κάθε χώρας, είναι αναγκαίο να καθοδηγεί το λαό και να καθίσταται με τη δράση και τη συμπεριφορά του φωτεινό παράδειγμα και πρότυπο για μίμηση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Επομένως, ο επιστήμονας ως ανιδιοτέλης υπηρέτης του πολιτισμού και της κοινωνίας, θα επιβραβεύεται μόνο όταν διακρίνεται από εσωτερική ελευθερία και ηθικότητα, την αφιλοχρηματία και την έλλειψη φιλαυτίας και εγωισμού, και συνειδητοποιώντας ότι επιτελεί λειτούργημα δε θα «βλέπει» τον επιστημονικό χώρο μέσα από τα μάτια ενός στυγνού επαγγέλματία.

ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ:

1. Ο επιστήμονας δεν ανήκει μόνο στην κοινωνία, αλλά και στην εποχή του γενικότερα. Και αυτό γιατί είναι κοινωνικό ον, επομένως δεν είναι δυνατό να αδιαφορεί για τα κοινωνικά ζητήματα. Αντίθετα, καθήκον του είναι να εντοπίζει τα σύγχρονα προβλήματα που απασχολούν την κοινωνία, να τα ιεραρχεί ανάλογα με τη σοβαρότητα και την έκτασή τους και να προτείνει λύσεις, αναλαμβάνοντας ταυτόχρονα πρωτοβουλίες για την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους.
2. Σε διεθνές επίπεδο είναι αναγκαίο να υπάρχει συνεργασία των επιστημόνων και συντονισμός των ενεργειών τους, ώστε να χρησιμοποιούνται τα επιστημονικά επιτεύγματα προς όφελος της παγκόσμιας κοινότητας.

Β' ΕΡΩΤΗΜΑ:

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Η ραγδαία εξέλιξη της επιστήμης στη σημερινή εποχή την καθιστά ευεργέτισσα της ανθρωπότητας, αλλά ταυτόχρονα μπορεί να τη μετατρέψει σε θανάσιμο κίνδυνο. Αυτό φυσικά δεν εξαρτάται από την επιστήμη αυτή καθ' αυτή, αλλά και τους φορείς της, τους επιστήμονες. Στο σημείο αυτό λοιπόν, κρίνεται σκόπιμο ν' αναζητηθούν τα αίτια που οδηγούν στην εκτροπή της επιστήμης από τους πραγματικούς της σκοπούς.

ΑΙΤΙΑ ΠΑΡΕΚΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΑΠ'Ο ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΗΣ:

1. Πολλές φορές ο επιστήμονας χρησιμοποιεί τις γνώσεις του και ειδικότερα τα επιτεύγματα που δημιουργεί για την εξυπηρέτηση προσωπικών φιλοδοξιών. Έτσι, η επιστημονική γνώση χρησιμοποιείται σε βάρος του κοινωνικού συνόλου, με συνέπεια να εκτρέπεται από την πραγματική αποστολή της, που είναι η προαγωγή του πολιτισμού και του κοινού καλού. Συγκεκριμένα, ο επιστήμονας επιδιώκει, παρασυρόμενος από ατομιστικά πάθη, να αποκτήσει δύναμη και να οδηγηθεί στην προσωπική καταξίωση. Από την άλλη πάλι μεριά, η έντονη διάθεση για πλουτισμό, η αλαζονεία, η ματαιοδοξία και ο εγωισμός τον ωθούν σε ένα αδιάκοπο κυνήγι της δόξας και της διάκρισης.

2. Ο επιστήμονας λοιπόν αντιμετωπίζει την επιστήμη ως εμπόρευμα για προσωπικό του όφελος κι όχι σαν γνώση στην υπηρεσία του ανθρώπου. Αυτό το φαινόμενο διογκώνεται, γιατί ο επιστήμονας έχει αποδεσμευτεί από κάθε ηθική αρχή και αξία που θα έπρεπε να διακρίνει τις ενέργειές του και γενικότερα τη στάση του απέναντι στη ζωή και την κοινωνία. Ο ηθικός αμοραλισμός του επιστήμονα είναι ιδιαίτερα έντονος στη σημερινή εποχή με συνέπεια να κυριαρχεί το δόγμα «η επιστήμη για την επιστήμη».

3. Ο επιστήμονας, εκφράζοντας μέσα από τα δημιουργήματά του την εποχή, δεν είναι δυνατό να αποδεσμευτεί από αρνητικούς επηρεασμούς, που προέρχονται κυρίως από το χώρο της πολιτικής. Αρκετά συχνά αφιερώνει τον εαυτό του και τις γνώσεις του στην υπηρεσία εξυπηρέτησης πολιτικών σκοπιμοτήτων – πολιτική στράτευση του επιστήμονα – με αποτέλεσμα οι επιστημονικές ανακαλύψεις να χρησιμοποιούνται αρνητικά, μέσα στα πλαίσια των κομματικών ανταγωνισμών.

4. Όμως, η παρεκτροπή της επιστήμης από την αποστολή της δεν οφείλεται μόνο στον επιστήμονα. Σε μεγάλο βαθμό το φαινόμενο αυτό απορρέει από τις πολιτικές δεσμεύσεις που υφίσταται η επιστήμη από τις κυβερνήσεις των κρατών, που ουσιαστικά την καθιστά οικονομικά εξαρτημένη απ' αυτές (τα κονδύλια για την επιστημονική έρευνα εγκρίνονται και προέρχονται από τις εκάστοτε πολιτικές ηγεσίες). Επομένως, τα επιστημονικά επιτεύγματα ελέγχονται από τις κυβερνήσεις, που αρκετά συχνά τα χρησιμοποιούν για στρατιωτικούς σκοπούς. Μ' αυτόν τον τρόπο προσπαθούν να πετύχουν είτε την αμυντική θωράκιση των κρατών είτε τη στρατιωτική υπεροχή απέναντι σε άλλα κράτη (μέσα στα πλαίσια του ανταγωνισμού των πολεμικών εξοπλισμών).

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Η παρεκτροπή της επιστήμης από τους πραγματικούς σκοπούς που θα έπρεπε να πραγματώνει επιφέρει αρνητικές συνέπειες σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο και συντείνει στη διεύρυνση της κρίσης και της πολύπλευρης αποσταθεροποίησης που χαρακτηρίζει την εποχή μας.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΌ ΤΗΝ ΠΑΡΕΚΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ:

1. Η υπέρμετρη ανάπτυξη του υλικού πολιτισμού οδηγεί σε στασιμότητα τον πνευματικό. Έτσι, η πρόοδος του πολιτισμού ταυτίζεται αποκλειστικά και μόνο με την πρόοδο του υλικοτεχνικού σκέλους του, με συνέπεια να ατροφεί ο ηθικοπνευματικός τομέας. Επομένως, η ανισομερής ανάπτυξη του υλικού και του πνευματικού πολιτισμού επιφέρει:

α) Τη μόλυνση και καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος· Ο σημερινός άνθρωπος αντιμετωπίζει όλο και περισσότερο έντονο το πρόβλημα της υγιεινής διαβίωσης, αφού τα συνεχή πλήγματα που υφίσταται το περιβάλλον, μέσα στο οποίο ζει και αναπτύσσεται είναι ανεπανόρθωτα.

β) Τον κίνδυνο ενός πυρηνικού πολέμου· Η επιστημονική γνώση χρησιμοποιείται για την τελειοποίηση των όπλων μαζικής καταστροφής, όπως είναι τα πυρηνικά, με αποτέλεσμα να απειλείται η παγκόσμια ειρήνη.

γ) Την αλλοτρίωση του επιστήμονα όσον αφορά τον εργασιακό του χώρο – απώλεια της φαντασίας και της δημιουργικότητας, αυτοματοποίηση και μηχανοποίησή του, θεοποίηση της λογικής – και τους συνανθρώπους του.

2. Όσον αφορά τις διαπροσωπικές σχέσεις, κυριαρχεί η απανθρωποίηση· Στο βωμό της πρόοδου και της εξέλιξης, συχνά θυσιάζονται ανθρώπινες ζωές. Ο άνθρωπος δεν αντιμετωπίζεται ως αξία, αλλά θεωρείται απλώς το μέσο για την αξιοποίηση των τεχνικών εφαρμογών.

3. Τέλος, ο τομέας της επιστήμης και ειδικότερα οι επιστημονικές ανακαλύψεις χρησιμοποιούνται ως μέσο άσκησης πιέσεων στον πολιτικό και κατ' επέκταση στον στρατιωτικό χώρο. Επηρεάζουν λοιπόν άμεσα τη διεθνή πολιτική κατάσταση, με συνέπεια η επιστήμη να μετατρέπεται σε πεδίο, όπου ευδοκούν οι ανταγωνισμοί μεταξύ των κρατών και κυρίως των υπερδυνάμεων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ο μεγαλύτερος όμως κίνδυνος για την ανθρωπότητα προέρχεται από τους επιστήμονες εκείνους που συνειδητά προετοιμάζουν την ολοκληρωτική της καταστροφή, που έχουν μετατρέψει την επιστήμη σε εχθρό του ανθρωπίνου γένους. Γι' αυτό θα πρέπει οι επιστήμονες να θέσουν τις γνώσεις που κατέχουν και τα επιτεύγματα που δημιουργούν στην υπηρεσία της ευημερίας και όχι της φιλοχρηματίας, της απληστίας και της κοινωνικής διάκρισης, στην υπηρεσία των πραγματικών αναγκών και όχι των πλαστών, κάτω από την επίδραση των ανθρωπιστικών αξιών. Μόνο τότε θα υπάρχει επιστήμη που θα καλλιεργεί τους οραματισμούς της ανθρωπότητας και όχι τους φόβους της. Θα θεμελιώνει τη συνεργασία, τη φιλία και την αλληλεγγύη μεταξύ των λαών και όχι την ενοχή μέσα στους ανθρώπους.

«Ο homo consumens είναι ο άνθρωπος που έχει για βασικό στόχο όχι να κατέχει πράγματα, αλλά να καταναλώνει όλο και περισσότερα, εξισορροπώντας έτσι το εσωτερικό του κενό, την παθητικότητα, τη μοναξιά και το άγχος του».

Λαμβάνοντας υπόψη την παραπάνω άποψη του Ε. Φρομ απαντήστε:

- α) Ποια είναι τα αίτια του κοινωνικού φαινομένου του καταναλωτισμού;
- β) Ποιες οι συνέπειες του κοινωνικού αυτού φαινομένου;
- γ) Είναι ψυχολογικά ελεύθερος ο σημερινός άνθρωπος – καταναλωτής;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Μια από τις πολλές ιδιαιτερότητες της σύγχρονης μεταβιομηχανικής κοινωνίας είναι η καταναλωτική μανία των μελών της. Ο σύγχρονος άνθρωπος αναζητά την ευτυχία, το πραγματικό περιεχόμενο της ύπαρξής του, στην ικανοποίηση των υλικών του κυρίως αναγκών. Σήμερα η ευτυχία, όπως έχει εμπορευματοποιηθεί και ενσωματωθεί στα διαφημιστικά μηνύματα, ταυτίζεται για τους περισσότερους ανθρώπους με τον καταναλωτισμό.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Ο όρος καταναλωτισμός σημαίνει την τάση του ανθρώπου να αγοράζει, να καταναλώνει περισσότερα αγαθά απ' όσα χρειάζεται. Το φαινόμενο αυτό χαρακτηρίζει στην εποχή μας, όλες τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες. Ο σύγχρονος άνθρωπος έχει φτάσει στο σημείο να μην καταναλώνει για να ζει, αλλά να ζει για να καταναλώνει. Ο Έριχ Φρομ αναφέρει ότι οι σύγχρονοι καταναλωτές μπορούν ν' αναγνωρίσουν τον εαυτό τους στο: «είμαι ό,τι έχω και ό,τι καταναλώνω». Στην εποχή μας ο άνθρωπος καταναλώνει τα πάντα: υλικά, πνευματικά, πολιτισμικά αγαθά.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Οι ρίζες του φαινομένου πρέπει να αναζητηθούν στη βιομηχανική επανάσταση, που δίνει τη δυνατότητα για μαζική παραγωγή αγαθών. Όμως, το φαινόμενο του καταναλωτισμού ξεκινά από την Αμερική, μετά την οικονομική κρίση των αρχών του 20^{ου} αιώνα και παίρνει μεγάλες διαστάσεις μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Εμφανίζεται η άνοδος των «δευτερογενών αναγκών» του ανθρώπου, ενώ η τεχνολογία γεμίζει την αγορά μ' επιτεύγματα που διευκολύνουν τη ζωή του. Παράλληλα, δημιουργείται ένας νέος ψυχολογικός τύπος ανθρώπου, ο «homo consumens», ο οποίος δημιουργείται από τη διαφήμιση και καταναλώνει μαζικά, εξυπηρετώντας έτσι οικονομικούς σκοπούς.

ΕΡΩΤΗΜΑ Α' :

1. Όσο ο άνθρωπος αναπτύσσεται πολιτισμικά, έχει πιο εκλεπτυσμένες ανάγκες τόσο στον υλικό, όσο και στον πνευματικό τομέα. Παράλληλα, η ανάπτυξη της τεχνολογίας, ιδιαίτερα μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, επέτρεψε τη μαζική παραγωγή αγαθών. Η κατανάλωση των αγαθών αυτών ήταν απαραίτητη για την κίνηση της αγοράς. Τα προϊόντα ήταν προσιτά στο ευρύ κοινό, που ήθελε να ξεχάσει τη στέρηση και την καταστροφή εξαιτίας του πολέμου.
2. Ανέβηκε το βιοτικό επίπεδο των λαών και ιδιαίτερα των ανεπτυγμένων. Η αύξηση των αμοιβών και των κοινωνικών παροχών, επέτρεψαν στους ανθρώπους να ικανοποιήσουν τις βιοτικές ανάγκες και στη συνέχεια ν' ασχοληθούν και με τις δευτερεύουσες.
3. Η καταναλωτική νοοτροπία εδραιώθηκε με τη βοήθεια των μέσων μαζικής ενημέρωσης και με τη διαφήμιση. Η διαφήμιση καλλιεργεί στον άνθρωπο ψεύτικες ανάγκες, εκμεταλλευόμενη τις κρυφές του επιθυμίες και τ' απωθημένα.
4. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η διαφήμιση βοήθησαν στην προβολή και την εδραίωση ενός τρόπου ζωής που ταυτίζει το «έχειν» με το «είναι». Πετυχημένος είναι αυτός που «έχει» να ξοδεύει και να επιδεικνύεται μέσω της κατανάλωσης η κοινωνική θέση του ανθρώπου, άρα και η αυτοεκτίμησή του εξαρτάται πλέον από τον αριθμό και την αξία των υπάρχοντων του και από το βαθμό που μπορεί να ικανοποιεί τις συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες του.
5. Παράλληλα, σ' έναν κόσμο που συνεχώς αλλάζει και χάνει τις ηθικές του αξίες, χωρίς να τις αντικαθιστά από καινούριες, το χρήμα αναδεικνύεται σε μοναδική αξία. Τα καταναλωτικά αγαθά συμβολίζουν το μέγεθος της οικονομικής και κοινωνικής αξίας του ανθρώπου.
6. Η αυτοματοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας στέρησε από το σύγχρονο άνθρωπο τη χαρά της δημιουργίας, η εργασία παύει να δίνει περιεχόμενο στη ζωή του εργαζομένου. Αυτήν την έλλειψη χαράς της δημιουργίας έρχεται να ικανοποιήσει η χαρά του καταναλωτή. Καταναλώνοντας ο άνθρωπος πιστεύει ότι θα κατακτήσει την ευτυχία και θα εξασφαλίσει ποιότητα ζωής, ενώ παράλληλα διαγράφει ένα από τα σπουδαιότερα κοινωνικά του λειτουργήματα, το δημιουργικό.

ΕΡΩΤΗΜΑ Β' :

1. Τα άτομα καταναλώνουν αλόγιστα, γεγονός που σημαίνει ότι στην αγορά κυκλοφορούν πάρα πολλά αγαθά. Τα αγαθά αυτά παράγονται από τη βιομηχανία που για να λειτουργήσει χρειάζεται ενέργεια και πρώτες ύλες. Αυτό σημαίνει ότι αν συνεχιστεί αυτός ο ρυθμός παραγωγής και κατανάλωσης θα παρουσιαστεί έλλειψη πρώτων υλών και ενεργειακά προβλήματα με καταστροφικές συνέπειες στην οικολογική ισορροπία.
2. Σοβαρά προβλήματα, επίσης, παρουσιάζει και η οικονομία των αναπτυσσόμενων χωρών. Οι χώρες αυτές δεν είναι βιομηχανικά ανεπτυγμένες, ταυτόχρονα, το καταναλωτικό κοινό «πληροφορείται» μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης για τα νέα προϊόντα. Τα προϊόντα αυτά δεν παράγονται στη συγκεκριμένη χώρα – άρα πλήττεται η εγχώρια βιομηχανία – εισάγονται από το εξωτερικό, γεγονός που σημαίνει τόσο εξαγωγή συναλλάγματος όσο και ύφεση της εγχώριας οικονομίας.
3. Παράλληλα, η έντονη ανάγκη για την απόκτηση υλικών αγαθών οδηγεί το άτομο στην αύξηση των ωρών εργασίας του. Μειώνεται έτσι ο ελεύθερος χρόνος, αυξάνεται η σωματική και ψυχική κούραση και εντείνεται το άγχος, τόσο για την απόκτηση υλικών αγαθών όσο και για τη διατήρησή τους.
4. Ο άνθρωπος γίνεται μονοδιάστατος. Ενδιαφέρεται μόνο για την αγορά και την κατανάλωση αγαθών. Παραμελεί έτσι την πνευματική του υπόσταση και αδιαφορεί για την ηθική συγκρότηση. Δούλος των αντικειμένων φτωχαίνει τη ζωή του αντί να την πλουτίζει. Η ευημερία δε συνοδεύεται από την αντίστοιχη πνευματική ανάπτυξη. Ο άνθρωπος δε διαβάζει βιβλία, δεν απολαμβάνει την τέχνη, δε δέχεται πολιτιστικά ερεθίσματα.
5. Ο καταναλωτισμός έχει γίνει τρόπος ζωής του ανθρώπου έτσι, αν ασχολείται με την τέχνη και τα γράμματα, παραμένει στο επίπεδο της κατανάλωσης. «Καταναλώνει» μόρφωση, βιβλία, διαλέξεις και τέχνη, δε συμμετέχει στα ενεργά.

6. Η πράξη της αγοράς και της κατανάλωσης έχει γίνει αυτοσκοπός, ψευδαίσθηση ευχαρίστησης. Αντί όμως για ευχαρίστηση, ο άνθρωπος οδηγείται στο άγχος, τη μοναξιά, την απομόνωση και την αλλοτρίωση. Αλλοτριώνονται οι ανθρώπινες σχέσεις και υποβαθμίζονται. Ο καταναλωτισμός προκαλεί συναισθηματική ρηχότητα.

7. Παράλληλα, αλλοτριώνεται και ο χαρακτήρας της εργασίας, καθώς παραμερίζεται το ενδιαφέρον για πραγματική δημιουργία. Η εργασία δεν αποτελεί πλέον εκδήλωση των δημιουργικών τάσεων του ανθρώπου, αλλά είναι απλό μέσο κάλυψης των ολοένα αυξανόμενων αναγκών, που προβάλλονται καθημερινά από τη διαφήμιση.

8. Κάτω από το συνεχές σφυροκόπημα των μηνυμάτων της διαφήμισης, οι άνθρωποι χάνουν τα ατομικά τους χαρακτηριστικά και μετατρέπονται σε μάζες καταναλωτών. Έτσι, ο άνθρωπος οδηγείται στη μαζοποίηση και τυποποίηση της συμπεριφοράς, συνεπώς παύει να σκέφτεται, να επιλέγει και να αποφασίζει ο ίδιος. Γίνεται δηλαδή απολιτικός, αδιαφορεί για τα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα, γίνεται ετεροκαθοριζόμενος.

9. Ο άνθρωπος, αναζητώντας το χρήμα και ταυτίζοντας το «έχειν» με το «είναι», στην προσπάθειά του να καταξιωθεί κοινωνικά δε θα διστάσει να στραφεί στη βία και το έγκλημα, για να αποκτήσει το «διαβατήριο» της κοινωνίας της αφθονίας.

ΕΡΩΤΗΜΑ Γ' :

Ο καταναλωτισμός λοιπόν σήμερα είναι αυτοσκοπός. Ο σύγχρονος άνθρωπος έχει χάσει το νόημα της ύπαρξής του, έχει πάψει να είναι πραγματικά ελεύθερος. Αν θεωρηθεί ως ελευθερία η κατάσταση κατά την οποία ο άνθρωπος σκέπτεται, εκφράζεται και λειτουργεί χωρίς εξαναγκασμούς, τότε είναι φανερό ότι ο καταναλωτής είναι εξαρτημένος ψυχολογικά.

Με την ψυχολογική ελευθερία – προϋπόθεση κάθε άλλης μορφής ελευθερίας – ο άνθρωπος ελευθερώνει τον εαυτό του από τυραννικές επιθυμίες και κερδίζει την ψυχική του ισορροπία. Οδηγείται στην αυτοπειθαρχία, στον έλεγχο των αναγκών και επιθυμιών του. Η ψυχολογική ελευθερία δηλώνει τη νίκη του πνεύματος πάνω στην ύλη. Σημαίνει ότι ο άνθρωπος συνειδητοποιεί την αδυναμία πραγμάτωσης κάθε επιθυμίας, καθώς και το γεγονός ότι οι υπερβολικές επιθυμίες είναι πηγή άγχους και ανασφάλειας και αναζητά τη λύση στην αυτάρκεια.

Άρα, ο άνθρωπος – καταναλωτής δεν είναι ψυχολογικά ελεύθερος, αφού εξαρτάται από τις συνεχώς αυξανόμενες επιθυμίες του, που τονίζουν τη μηδαμινότητά του. Ο ίδιος πιστεύει ότι δεν είναι αυτάρκης, γιατί είναι εξαρτημένος από τις επιθυμίες του. Είναι υποταγμένος λοιπόν στο δυνάστη – εαυτό του.

ΛΥΣΕΙΣ:

Είναι αναγκαίο να συνειδητοποιήσει το άτομο ότι τα υλικά αγαθά είναι μέσο καλυτέρευσης των βιοτικών αναγκών κι όχι αυτοσκοπός.

1. Η παιδεία θα βοηθήσει το άτομο να αξιολογήσει τις ανάγκες του και να κατανοήσει το πραγματικό νόημα της ζωής. Σκοπός της πρέπει να είναι η δημιουργία ελεύθερων ατόμων με ευρύτητα σκέψης και υπευθυνότητα. Παράλληλα, αναγκαίο είναι να καλλιεργεί ανθρώπους με αξίες, ενδιαφέροντα, κριτική ικανότητα που θα μπορούν να αντισταθούν στην καταναλωτική μανία της εποχής μας.

2. Το άτομο είναι σκόπιμο να κατανοήσει ότι ποιότητα ζωής δε σημαίνει απόκτηση υλικών αγαθών, αλλά συνδυασμός μιας άνετης ζωής που συνοδεύεται από πνευματική και ηθική καλλιέργεια.

3. Η ίδια η πολιτεία θα μπορούσε να βοηθήσει προς αυτήν την κατεύθυνση, παρέχοντας παιδεία που θα καλλιεργήσει τη δημιουργικότητα των ατόμων, να βιώνουν δηλαδή τα άτομα τη χαρά που προέρχεται από τη δημιουργία και όχι την κατανάλωση. Επιπρόσθετα, απαιτείται από τη μεριά της η πολιτεία να επιβάλλει στους διαφημιστές μία δεοντολογία τέτοια που θα πληροφορεί και δε θα παραπληροφορεί το κοινό. Σκόπιμη είναι επίσης η ενημέρωση του κοινού για τους κινδύνους του καταναλωτισμού.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Συμπερασματικά λοιπόν, θα λέγαμε ότι κρίνεται σκόπιμη από το άτομο η συνειδητοποίηση των κινδύνων που ενέχει ο καταναλωτισμός, έτσι ώστε να βγει ο άνθρωπος από τον ψευτοπαράδεισο της ύλης και να κατανοήσει την πραγματική ουσία της ζωής και της ανθρώπινης ευτυχίας.

Φτάσαμε σ' ένα σημείο της ιστορίας που είναι απαραίτητο να κατευθύνουμε τις ενέργειές μας σ' όλο τον κόσμο με περισσότερη προσοχή και φροντίδα για τις συνέπειες που αυτές προκαλούν στο περιβάλλον. Η άγνοια και η αδιαφορία μπορούν να επιφέρουν εκτεταμένες και ανεπανόρθωτες ζημιές στο γήινο περιβάλλον από το οποίο εξαρτάται η ζωή μας και η ευημερία μας» (Διακήρυξη των Ενωμένων Εθνών για το ανθρώπινο περιβάλλον).

Στο παραπάνω απόσπασμα θίγεται ένα από τα βασικότερα προβλήματα της εποχής μας, η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος.

α) Αναφερθείτε στα αίτια που προκαλούν τη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας και στις συνέπειες που αυτή επιφέρει.

β) Με ποιους τρόπους πιστεύετε ότι μπορεί να αναχαιτιστεί η καταστροφή της φύσης;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Με τη μέθοδο της επαναδιαπραγμάτευσης. Αναφερόμαστε στη ρύπανση του περιβάλλοντος, την εξάντληση των πρώτων υλών, τη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Με τον όρο «φύση» εννοούμε τον οργανικό και ανόργανο κόσμο που περιβάλλει τον άνθρωπο, τη βιόσφαιρα που έχει ανάγκη ο άνθρωπος για να επιζήσει.

Στη φύση τίποτα δεν είναι τυχαίο, τα πάντα βρίσκονται σε σχέση άμεσης ή έμμεσης αναγκαιότητας. Η φύση λειτουργεί καθοριστικά και αποφασιστικά για κάθε τομέα της ανθρώπινης ζωής. Ο άνθρωπος είναι αναπόσπαστα δεμένος μαζί της, απ' αυτήν αντλεί τις πρώτες ύλες για την τροφή, την ενδυμασία, την κατοικία και την υγεία του. Πέρα απ' αυτό η φύση στήριξε τη ζωή του ανθρώπου, με αποτέλεσμα ν' αποτελέσει και αφετηρία στοχασμού.

Λέγοντας καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος εννοούμε την εξάντληση των φυσικών πόρων, καθώς και τη ρύπανση της φύσης από τον άνθρωπο. Υπεύθυνος γι' αυτή την καταστροφή είναι αποκλειστικά ο άνθρωπος, ο οποίος με τη στάση του και τις ενέργειές του προκάλεσε τη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας.

Α1 ΑΙΤΙΕΣ:

1. Η βιομηχανική ανάπτυξη και η τεχνολογική πρόοδος αποτελούν τις βασικότερες αιτίες της καταστροφής. Η κατάσταση επιδεινώθηκε σε επικίνδυνο βαθμό μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο.
2. Ο καταναλωτικός χαρακτήρας της σύγχρονης ζωής και η τάση για υλικό ευδαιμονισμό επιτάσσουν την αλόγιστη εκμετάλλευση και «αφαίμαξη» της φύσης.

3. Η άρνηση λήψης ουσιαστικών προστατευτικών μέτρων (φίλτρα στις βιομηχανικές μονάδες). Η εγκληματική αυτή ενέργεια στηρίζεται στην αισχροκέρδεια, επειδή τα προστατευτικά φίλτρα κοστίζουν ιδιαίτερα ακριβά και μειώνουν των παραγωγή.
4. Τα διάφορα χημικά παρασκευάσματα, οι συνθετικές ύλες και τα γεωργικά φάρμακα αποτελούν σοβαρές αιτίες ρύπανσης, αφού δεν αποικοδομούνται στη φύση.
5. Τα βιομηχανικά απόβλητα και τα λύματα των εργοστασίων διοχετεύονται αυτούσια στη φύση, χωρίς προηγουμένως να έχουν υποστεί βιολογικό καθαρισμό.
6. Η υπερβολική και απρογραμμάτιστη συγκέντρωση πληθυσμού στα αστικά κέντρα.
7. Η έκλυση ραδιενέργειας από πυρηνικά ατυχήματα (Τσερνομπίλ) και οι πυρηνικές δοκιμές.
8. Οι πετρελαιοκηλίδες που καταλήγουν στη θάλασσα από ατυχήματα ή ναυάγια.
9. Οι πυρκαγιές και οι εμπρησμοί με σκοπό την οικοπεδοποίηση.
10. Γενικότερα, η απουσία κρατικής μέριμνας και η αδιαφορία των πολιτών.

A2 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

Οι συνέπειες της καταστροφικής επέμβασης του ανθρώπου στο φυσικό περιβάλλον αφορούν τόσο τη φύση όσο και τον ίδιο.

1. Πρώτα απ' όλα καταστρέφονται στοιχεία που είναι απαραίτητα για τη ζωή (οξυγόνο, υδρογόνο, άζωτο...).
2. Η συνεχής «αφαίμαξη» της φύσης οδήγησε στην εξάντληση των φυσικών πόρων (πετρέλαιο, μέταλλο, δάση).
3. Ο αέρας, το νερό, το έδαφος μολύνονται με ανεπανόρθωτες συνέπειες για τα ζώα και τον άνθρωπο.
4. Όλα τα παραπάνω ευθύνονται για τη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας, καθώς σπάνια είδη ζώων εξαφανίζονται, επειδή δεν μπορούν να επιζήσουν στις νέες συνθήκες.
5. Πολλοί επιστήμονες πιστεύουν ότι η αλλαγή στις κλιματολογικές συνθήκες ορισμένων περιοχών (ιδιαίτερα των αστικών) είναι απόρροια της επέμβασης του ανθρώπου στη φύση.
6. Επίσης, αναφέρουμε την καταστροφή του ενάλιου πλούτου (ψάρια, θαλάσσια φυτά...).
7. Σημαντική φθορά υφίστανται και τα αρχαιολογικά μνημεία. Απειλείται έτσι η πολιτιστική μας κληρονομιά, που διατηρήθηκε για αιώνες.
8. Το φυσικό τοπίο έχει υποστεί ανεπανόρθωτη παραμόρφωση (κτίρια – μεγαθήρια, απρογραμμάτιστη δόμηση, αφισοκολλήσεις, λατομεία...).
9. Τα καυσάερια, η ηχορύπανση, το νέφος αποτελούν πια χαρακτηριστικά των σύγχρονων μεγαλουπόλεων.

Η διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας πλήττει ιδιαίτερα τον άνθρωπο, αφού κι αυτός αποτελεί μέρος της φύσης. Η ψυχοπνευματική του υπόσταση συνδέεται άρρηκτα με αυτή, γιατί η φύση αποτελεί πηγή μάθησης και έμπνευσης. Εκτός όμως από τον κλονισμό του ψυχοπνευματικού κόσμου του ανθρώπου, η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος προκάλεσε μια σειρά από προβλήματα υγείας όπως: αύξηση των καρδιοπαθειών και των θανάτων από καρκίνο, διάφορες ασθένειες που προέρχονται από νευροπάθειες, εκνευρισμός και συστηματική φθορά της ψυχικής υγείας.

B' ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

Θα ήταν ουτοπία η πραγμάτωση του ισχυρισμού ότι μπορούμε να επαναφέρουμε τη φύση στην αρχική της κατάσταση. Δυστυχώς, η φθορά είναι ανεπανόρθωτη. Τα παρακάτω μέτρα έχουν σκοπό την αναχαίτιση της καταστροφής.

1. Η περιβαλλοντική αγωγή απαραίτητη και αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του σύγχρονου ανθρώπου, ο οποίος θα πρέπει να διακρίνεται για την ευαισθησία του και την υπεύθυνη συμπεριφορά του προς το προς το φυσικό περιβάλλον.
2. Προγραμματισμένη βιομηχανική ανάπτυξη, χρήση προστατευτικών φίλτρων από τις βιομηχανίες και θέσπιση αυστηρών ποινών για τους παραβάτες.
3. Ειδική προστασία των φυσικών πηγών.
4. Αξιοποίηση ενέργειας που προέρχεται από τη φύση (αιολική, ηλιακή).
5. Βιολογικός καθαρισμός των αποβλήτων, ανακύκλωση.

6. Πρέπει να ενδιαφερθεί και η πολιτεία και τα μεμονωμένα άτομα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Συμπερασματικά, αναφέρουμε πως ο σύγχρονος άνθρωπος θα πρέπει να συνειδητοποιήσει την ανάγκη επιστροφής στη φύση. Πρέπει να αλλάξει η αντίληψη για τη ζωή. Κάτι τέτοιο δε σημαίνει ότι θα απορρίψουμε το σύγχρονο πολιτισμό, αλλά ότι θα

εκλογικεύσουμε τις απαιτήσεις μας, ώστε να δώσουμε τη δυνατότητα στη φύση να έχει πάντα αποθέματα και να διατηρεί την ισορροπία της.

«Είναι φανερό πως με την εξέλιξη και των υλικών και των πνευματικών συνθηκών της ζωής μας η Ελλάδα ολοένα παύει πια να είναι μια καθυστερημένη επαρχιακή γωνιά της Ευρώπης στα σύνορα της ανατολίτικης βραδυπορίας προς το σύγχρονο πολιτισμό. Οι μεγάλοι οικονομικοί και κοινωνικοπολιτικοί ανταγωνισμοί του ευρωπαϊκού κόσμου έχουν άμεσο αντίκτυπο στη ζωή μας, τα προβλήματα της ευρωπαϊκής ζωής είναι και προβλήματα δικά μας, όλο το πνευματικό και οικονομικό υπόστρωμά μας επηρεάζεται γοργά και άμεσα από τις ροπές, τις μεταπτώσεις, τους ανταγωνισμούς που συγκλονίζουν και καθορίζουν και διαμορφώνουν τη σύγχρονη ζωή».

Αφού εκθέσετε τις απόψεις σας σχετικά με τις παραπάνω σκέψεις, να αναφέρετε:

- α) Ποιους επηρεασμούς δέχεται η χώρα μας από την Ευρώπη;
- β) Πιστεύετε πως η Ελλάδα μπορεί να παίξει ενεργό ρόλο στις ευρωπαϊκές εξελίξεις και με ποιον τρόπο;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η Ευρώπη των μεταπολεμικών χρόνων χαρακτηρίζεται από την κοινή προσπάθεια όλων των κρατών για πρόοδο και ευημερία που θα βασίζεται σε ένα πνεύμα συνεργασίας και αλληλεγγύης. Μέσα σε αυτόν τον ευρωπαϊκό χώρο ιδιαίτερη θέση κατέχει η Ελλάδα κυρίως γιατί αποτελεί το σύνορο μεταξύ της Δύσης και του κόσμου της Ανατολής. Ειδικότερα, μετά την ένταξη της πατρίδας μας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, οι σχέσεις της με τα άλλα ευρωπαϊκά κράτη έγιναν ακόμη στενότερες, με αποτέλεσμα όλες οι εξελίξεις και οι μεταβολές που σημειώνονται στα κράτη αυτά να επηρεάζουν άμεσα και την Ελλάδα.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

Αναφορά στην Ελλάδα:

1. Βελτίωση των υλικών και πνευματικών συνθηκών τα τελευταία χρόνια.
2. Άνοδος του βιοτικού και μορφωτικού επιπέδου.
3. Ένταξη στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα.

Αναφορά στη γενικότερη κατάσταση της Ευρώπης:

1. Μεγάλη τεχνολογική πρόοδος.
2. Οικονομικοπολιτικοί ανταγωνισμοί.
3. Οξύτατα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα.
4. Νέοι τρόποι ζωής.
5. Αναθεώρηση πολλών ιδεών και αξιών.

Η Ελλάδα, σαν κομμάτι της υπόλοιπης Ευρώπης και κυρίως μέσα από την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, επηρεάζεται θετικά και αρνητικά σε όλους τους τομείς της ζωής από τις εξελίξεις που σημειώνονται στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο.

ΕΠΗΡΕΑΣΜΟΙ:

ΘΕΤΙΚΟΙ:

1. **Πολιτική ζωή:** βελτίωση των πολιτικών δομών μέσα στα πλαίσια της Ευρώπης (νόμος – δίκαιο κ.τ.λ.).
2. **Οικονομία:** άνοδος του οικονομικού επιπέδου με τη βοήθεια των ευρωπαϊκών κατακτήσεων στο χώρο αυτό.
3. **Πολιτισμός:** πολιτιστική συνεργασία και ανανέωση με τη βοήθεια καινούριων πολιτιστικών και φιλοσοφικών ρευμάτων της Ευρώπης.
4. Κοινωνική οργάνωση.

ΑΡΝΗΤΙΚΟΙ:

1. Τα μεγάλα προβλήματα της Ευρώπης έχουν άμεσο αντίκτυπο στην Ελλάδα: ανεργία – πληθωρισμός – ευρύτερες κοινωνικές ανισότητες – κυρίως οικονομικά προβλήματα.
2. Κίνδυνος εθνικής και πολιτιστικής αφομοίωσης: απώλεια της εθνικής ταυτότητας και της πολιτιστικής ιδιαιτερότητάς μας.

ΜΕ ΠΟΙΟ ΤΡΟΠΟ Η ΕΛΛΑΔΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΠΑΙΞΕΙ ΕΝΕΡΓΟ ΡΟΛΟ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ:

1. Με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό.
2. Με το σύγχρονο ελληνικό πολιτισμό.
3. Με τις πολιτικές παραδόσεις της που χαρακτηρίζονται από την προσήλωση της χώρας μας στους δημοκρατικούς θεσμούς.
4. Με ορισμένους τομείς της οικονομικής ζωής που παρουσιάζουν ιδιαίτερη άνθιση π.χ. γεωργία – ναυτιλία – εμπόριο – τουρισμός.

ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗ

Η ευρωπαϊκή κοινότητα οικοδομήθηκε πάνω στα ερείπια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και έχει ως στόχο να προσφέρει στους πολίτες ειρήνη και ευημερία. Η διαδικασία της ένωσης είναι σταδιακή και έχει οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές διαστάσεις. Η Συνθήκη του Μάαστριχ (1992), προσδιορίζοντας ως βασικό της στόχο την ολοένα στενότερη ένωση των λαών, μέσα από την οποία θα διέλθει, σε μεταγενέστερα στάδια, η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, υπογραμμίζει την ιστορική σημασία του τερματισμού της διαίρεσης της ευρωπαϊκής ηπείρου και επιδιώκει να δημιουργήσει σταθερές βάσεις για τη μελλοντική οικοδόμηση της Ευρώπης. Συγκεκριμένα εγγυάται:

ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

- την ελεύθερη διακίνηση προσώπων, αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίου στα πλαίσια της Ευρώπης.
- τη χρηματοδότηση προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης για τους ανέργους και τον καθορισμό των ελάχιστων προδιαγραφών για τις συνθήκες εργασίας.
- την ελεύθερη επιλογή των υπηκόων όσον αφορά τη χώρα εργασίας τους και τη δυνατότητα μεταφοράς της κοινωνικής ασφάλισης και των συνταξιοδοτικών τους δικαιωμάτων σε αυτή.

- τη σύγκλιση των οικονομιών με την οικονομική και νομισματική ένωση που θα περιλαμβάνει ένα ενιαίο και σταθερό νόμισμα.

ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

- το σεβασμό στις αρχές της ελευθερίας και της δημοκρατίας και την κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- τη θέσπιση κοινής ευρωπαϊκής ιθαγένειας για τους υπηκόους κάθε κράτους – μέλους
- τη δημοκρατική και αποτελεσματική λειτουργία των οργάνων (Συμβουλίου των Υπουργών, Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου) μέσα σε ένα ενιαίο θεσμικό πλαίσιο.
- τη δημιουργία βαθύτερων σχέσεων αλληλεγγύης μεταξύ των λαών της Ευρώπης.
- την εφαρμογή μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής, για την προαγωγή της ειρήνης και της ασφάλειας στην Ευρώπη και στην υφήλιο.

ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

- το σεβασμό της ιστορίας, των παραδόσεων και του πολιτισμού των λαών της Ευρώπης.
- Τέλος, εγγυάται ότι η οικονομική και πολιτική ολοκλήρωση Κοινότητας δε θα λειτουργήσει σε βάρος της εθνικής φυσιογνωμίας των κρατών – μελών. Η Κοινότητα, χωρίς να περιορίζει την πολιτιστική και γλωσσική ποικιλομορφία των λαών της, τους παρέχει κοινή ταυτότητα και τους εξασφαλίζει μεγαλύτερη αλληλεγγύη και αμοιβαία υποστήριξη.

ΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ:

ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

- Η Ελλάδα μπορεί να επωφεληθεί από την πολιτική οικονομικής σύγκλισης που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Ένωση, με σκοπό την εξασφάλιση ενός σύμμετρου επιπέδου διαβίωσης για όλες τις χώρες.
- Η οικονομική μας ανάπτυξη θα επιταχυνθεί με τη μεταφορά τεχνογνωσίας και τη δημιουργία υλικοτεχνικής υποδομής στον τόπο μας, με τη μεταφορά οικονομικών πόρων, μέσω των διαρθρωτικών ταμείων και τη δημιουργία κοινωνικών προγραμμάτων.
- Η διευρυμένη πανευρωπαϊκή αγορά των τριακοσίων πενήντα εκατομμυρίων καταναλωτών προσφέρει μια μοναδική προοπτική για την προώθηση των ελληνικών προϊόντων.

ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

- Η Ευρωπαϊκή Ένωση ασφαλώς ενισχύει τους δημοκρατικούς θεσμούς σε κάθε χώρα και κατοχυρώνει τα πολιτικά δικαιώματα των υπηκόων κάθε κράτους – μέλους.
- Η παρουσία της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση τονίζει το κύρος της διεθνώς και αναδεικνύει την παρουσία της σε επίπεδο διακρατικών σχέσεων.
- Γενικότερα, η ένταξή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ευνοεί και την ειρήνη και την ασφάλεια της Ελλάδας και εγγυάται για την εδαφική της ακεραιότητα.

ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

- Αναμένεται η επιτάχυνση των ρυθμών εξέλιξης της ελληνικής κοινωνίας και η γεφύρωση της απόστασης που τις χωρίζει από τις περισσότερο αναπτυγμένες κοινωνίες.
- Παρουσιάζονται πολλές ευκαιρίες για τη διάδοση του ελληνικού τρόπου ζωής, των αξιών του, αλλά και της Ιστορίας μας και του νεοελληνικού λαϊκού πολιτισμού μας.
- Μέσα από τις πολιτιστικές ανταλλαγές εμπλουτίζεται και ενδυναμώνεται η νεοελληνική πολιτιστική ταυτότητα.

ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ:

ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

Είναι πιθανή η εξάρτηση της ελληνικής οικονομίας από ξένα κέντρα, καθώς ο ανταγωνισμός θα είναι ιδιαίτερα οξύς. Είναι γνωστός ο φόβος για την προοπτική μιας «Ευρώπης δύο ταχυτήτων». Προβλήματα όπως η ανεργία, η καθήλωση της βιομηχανικής μας ανάπτυξης και η μονόπλευρη εξάρτηση της ελληνικής οικονομίας από τον τουρισμό δεν είναι άσχετα με την ένταξη της χώρας μας στην Ευρώπη.

ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

Μακροπρόθεσμα, μια υπερσυγκεντρωτική πανευρωπαϊκή εξουσία με έδρα την κεντρική Ευρώπη θα αφαιρούσε από τα κράτη της περιφέρειας (μεταξύ των οποίων βρίσκεται και η Ελλάδα) την εθνική κυριαρχία. Ακόμη, η χώρα μας, καθώς έχει χαρακτηριστεί «Πύλη της Ευρώπης», θα υποστεί την πίεση ενός πιθανού κύματος μετανάστευσης από τα κράτη του τρίτου κόσμου προς την ευρωπαϊκή ήπειρο.

ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

Ελλοχεύει ο κίνδυνος διαμόρφωσης μιας απρόσωπης και μαζικής «πανευρωπαϊκής» κουλτούρα που θα ισοπεδώσει τις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες κάθε ξεχωριστού λαού (ιδιαίτερα ο ελληνικός πολιτισμός θεωρείται προνομιακός λόγω της ποικιλίας των πολιτιστικών του στοιχείων).

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ:

- Η χώρα μας κατέχει προνομιακή θέση, αφού μπορεί να λειτουργήσει σα γέφυρα ενώνοντας τα κράτη της Ευρώπης με του λαούς της ανατολικής Μεσογείου και Αραβικού κόσμου. Η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα των Βαλκανίων που είναι ενταγμένη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Η προσφορά μας στη Ευρώπη πρέπει να αξιολογηθεί, κατά κύριο λόγο, μέσα από όρους πνευματικούς. Η χώρα μας διαθέτει έναν αξιόλογο πνευματικό πολιτισμό (Γράμματα, Τέχνες, Επιστήμες), όπως αποδεικνύουν οι βραβεύσεις και οι διακρίσεις των εργατών του πνεύματος (βραβεία λογοτεχνίας, μουσικής, κινηματογράφου, επιστημονικό δυναμικό που διαπρέπει στο εξωτερικό κτλ.).
- Ο ελληνικός τρόπος ζωής και οι αξίες του, όπως προκύπτουν από τη μελέτη της νεοελληνικής ιστορίας, μπορούν να προσφέρουν πολλά στους υπόλοιπους ευρωπαϊκούς λαούς αντισταθμίζοντας το δυτικοευρωπαϊκό πνεύμα του πειστικού ορθολογισμού με την αμεσότητα και τον αυθορμητισμό που προβάλλει η δική μας πολιτιστική ταυτότητα. Ακόμη η παρουσία της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα λειτουργεί και ως ιδεολογικό σύμβολο που συνδέει το σύγχρονο ευρωπαϊκό με τον αρχαία ελληνικό πολιτισμό.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΘΕΜΑΤΟΣ:

Η επικείμενη ενοποίηση της Ευρώπης στηρίζεται ασφαλώς στην κοινή ιστορία, τις κοινές εμπειρίες και τις συγγενείς πολιτιστικές ταυτότητες των ευρωπαϊκών λαών. Ποια η συμβολή του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού στη σταδιακή διαμόρφωση αυτής της κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

« Δεν υπάρχει «ευρωπαϊκός λαός» αλλά οι λαοί της Ευρώπης κι ένα κοινό ευρωπαϊκό πεπρωμένο, το οποίο μπορούμε να δούμε από την επιθυμία όλων αυτών των χωρών που θέλουν να ανήκουν στην Ευρώπη για πολύ βαθύτερους λόγους από ό,τι η ευημερία ή το βιοτικό επίπεδο. Οι λόγοι αυτοί αντέχουν στη δοκιμασία του χρόνου.»

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

Η συμβολή του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού στη διαμόρφωση μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας αποδεικνύεται με πολλούς τρόπους:

- α) Η ίδια η λέξη «Ευρώπη» είναι ελληνική.
- β) Οι Έλληνες χάραξαν τα γεωγραφικά όρια μεταξύ Ευρώπης και Ασίας (Μηδικού πόλεμοι).
- γ) Οι Έλληνες γέννησαν πολιτικά την Ευρώπη (δημοκρατία).
- δ) Οι Έλληνες γέννησαν πολιτιστικά την Ευρώπη (φιλοσοφία, τέχνη, πολιτισμός κτλ.)

Γενικότερα η Αρχαιοελληνική παιδεία κληροδοτήθηκε στους δυτικοευρωπαϊκούς λαούς μέσω ορισμένων διαχρονικών στοιχείων που προκύπτουν από τα πνευματικά της επιτεύγματα. Η αρχαιοελληνική παιδεία οικοδομήθηκε πάνω στην έννοια του ΜΕΤΡΟΥ, η οποία ενυπάρχει στις βασικότερες συλλήψεις – κατακτήσεις της κλασικής σκέψης. Αυτές είναι: ανθρωπιστική αντίληψη για τη ζωή (ανάπτυξη του πολιτισμού με κέντρο τον Άνθρωπο), δημοκρατία (ισορροπία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων), ελευθερία (εναρμόνιση ατομικών και κοινωνικών επιδιώξεων), καλαισθησία (συμμετρία, ισορροπία μορφής και περιεχομένου), ορθολογισμός (διαλεκτική προσέγγιση της πραγματικότητας), αθλητικό ιδεώδες (ισορροπία σώματος και πνεύματος).

Το πνευματικό αυτό οικοδόμημα μεταφέρθηκε προς τη Δύση μέσω ορισμένων ιστορικών σταθμών που είναι α) ο Αρχαιοελληνικός αποικισμός, β) η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία, γ) το Βυζαντινό κράτος και δ) μετά την κατάρρευση του Βυζαντίου, οι Έλληνες λόγιοι στη Δύση. Στη συνέχεια η περίοδος της Αναγέννησης σηματοδότησε το ξεκίνημα του ευρωπαϊκού πολιτισμού, όπως τον γνωρίζουμε σήμερα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

- Οι Ευρωπαίοι αναγνωρίζουν την Ελλάδα ως ιστορική και πνευματική τους μήτρα: «Είμαστε όλοι Έλληνες» (Shelley).

Η σημασία της παιδείας στη σημερινή εποχή είναι τεράστια, γιατί αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους θεσμούς ανάπτυξης και ολοκλήρωσης του ανθρώπου με πρωταρχική λειτουργία τη μεταβίβαση στους νέους της υλικής, πνευματικής, ηθικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Με βάση τα παραπάνω να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

α) Πιστεύετε ότι η παιδεία που δέχεται σήμερα το άτομο είναι η πλέον κατάλληλη; Ποιους στόχους νομίζετε ότι πρέπει να έχει προκειμένου να διαμορφώσει προσωπικότητες άξιες να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις των καιρών;

β) Ποιοι είναι οι σημαντικότεροι φορείς της παιδείας; Κατά τη γνώμη σας εκπληρώνουν σήμερα το ρόλο τους ή έχουν απομακρυνθεί απ' αυτόν;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η παιδεία έχει ως πρωταρχικό στόχο τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ανθρώπου και τη μετάδοση όλων εκείνων των στοιχείων που θεωρούνται απαραίτητα για την

ατομική και κοινωνική πρόοδο. Κυρίως, σήμερα, που ο πολιτισμός έχει αποκτήσει ένα μονομερή προσανατολισμό και ο άνθρωπος έχει στρέψει το ενδιαφέρον του προς την ύλη, έχει γίνει «μονοδιάστατος», η παιδεία αποκτά πρωταρχική σημασία και θεωρείται ο κινητήριος μοχλός κάθε δραστηριότητας, καθώς επίσης και το τελευταίο καταφύγιο για το σύγχρονο άνθρωπο.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Παιδεία είναι η σκληρή και επίπονη προσπάθεια του ανθρώπου, που αρχίζει από τη νηπιακή ηλικία και τελειώνει με το θάνατό του και έχει ως σκοπό την καλλιέργεια των σωματικών, των πνευματικών του ικανοτήτων και την ολοκλήρωση της ηθικής του προσωπικότητας.

Σύμφωνα με τον Ε. Π. Παπανούτσο: «Η παιδεία είναι το κληροδοτούμενο από γενιά σε γενιά κεφάλαιο των πνευματικών αγαθών, που σχηματίζεται μέσα στην ιστορία και από την ιστορία, με τον ατομικό και συλλογικό μόχθο των ανθρώπων».

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Διαχρονική εξέταση και παρουσίαση της έννοιας της παιδείας από την αρχαία εποχή μέχρι σήμερα.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ:

Α' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Α' 1

Η παιδεία, ως πρωταρχικός θεσμός, αντανακλά όλες τις μεταβολές που σημειώνονται μέσα σε μια κοινωνία. Επομένως, μια κοινωνία σε κρίση, όπως είναι η σημερινή, δεν είναι δυνατό να μην επηρεάζει το χαρακτήρα της σύγχρονης παιδείας. Η παρεχόμενη παιδεία λοιπόν διαστρεβλώνεται και αλλοιώνεται, όταν η κοινωνία από την οποία παράγεται, νοσεί.

Η παιδεία που παρέχεται στη σημερινή εποχή στους νέους ανθρώπους έχει περισσότερο χρησιμοθηρικό χαρακτήρα παρά παιδευτικό. Παρέχονται «στείρες» αναφομοίωτες γνώσεις που βοηθούν στην επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων, με σκοπό να εκπληρώσουν με επιτυχία τους στόχους της παραγωγικής διαδικασίας. Με τον τρόπο όμως αυτό ο θεσμός της παιδείας οδηγείται σε αδιέξοδο, γιατί βασική επιδίωξη δε θα πρέπει να είναι η δημιουργία εξειδικευμένων επιστημόνων και τεχνικών, χωρίς να έχει επιτευχθεί ταυτόχρονα και η ολόπλευρη καλλιέργεια του πνεύματός τους.

Δεν έχουν ουσιαστική αξία οι γνώσεις, όταν αυτές δε συνοδεύονται από τη σωστή διάπλαση του ανθρώπινου ήθους και της ανθρωπίνης συμπεριφοράς.

Επομένως η παιδεία, ακολουθώντας τις επικρατούσες τάσεις της σύγχρονης εποχής, κρίνεται αναποτελεσματική και ανεπαρκής σε ό,τι αφορά την ουσιαστική βοήθεια που θα πρέπει να παρέχει στον άνθρωπο.

Α' 2

Η παιδεία για να μπορέσει πραγματικά να διαμορφώσει ανθρώπους ολοκληρωμένους πρέπει να πληρεί μια σειρά από προϋποθέσεις:

1. Στροφή προς τον ανθρωπισμό (ανθρωπιστική ή ουμανιστική παιδεία): Ο άνθρωπος θα πρέπει να διακρίνεται από ορισμένα ιδανικά και αξίες που διασώζουν την ανθρωπιά του και καλλιεργούν τον εσωτερικό του κόσμο. Αυτές είναι οι αξίες της αγάπης, δικαιοσύνης, αλληλεγγύης, εντιμότητας, αλληλοβοήθειας, αυτοθυσίας για το συνάνθρωπο, ελευθερίας, αξιοπρέπειας και ευθύνης για την πρόοδο του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.

2. Καλλιέργεια της λογικής, κριτικής ικανότητας και του προβληματισμού πάνω σε σημαντικά σύγχρονα προβλήματα. Ο άνθρωπος σήμερα, πέρα από την αναμφισβήτητη επιστημονική πρόοδο, είναι επιρρεπής – όπως και σε παλαιότερες εποχές – στο φανατισμό, στο δογματισμό και στην παθητική υιοθέτηση μηνυμάτων, χωρίς να έχει προηγηθεί η κριτική επεξεργασία τους. Η παιδεία λοιπόν, θα πρέπει να δώσει στον άνθρωπο τις κατάλληλες γνώσεις – εφόδια, ώστε να γίνει πραγματικά ελεύθερος και ανεξάρτητος. Μόνο με την καλλιέργεια του ορθού λόγου, της κριτικής ικανότητας και του προβληματισμού είναι

δυνατόν ο άνθρωπος ν' απαλλαγεί από προκαταλήψεις και δεισιδαιμονίες που οδηγούν σε πνευματικό λήθαργο.

3. Ευαισθητοποίηση των ανθρώπων: Στη σημερινή εποχή, εποχή έντονης τυποποίησης και μηχανοποίησης, επιβάλλεται η ευαισθητοποίηση του ατόμου. Η ηθική καλλιέργεια μπορεί ν' αποτελέσει τρόπο αντιμετώπισης της ανηθικότητας που διαποτίζει όλους τους τομείς της κοινωνίας.

4. Δημιουργία ανθρώπων με ήθος, με συνέπεια, με υπευθυνότητα, των οποίων ο τρόπος ζωής θα βρίσκεται σε πλήρη αντιστοιχία με τον τρόπο σκέψης.

5. Μετάδοση ουσιαστικών γνώσεων που θα βοηθήσουν το άτομο όχι μόνο στο επιστημονικό ή επαγγελματικό έργο του, αλλά και στους υπόλοιπους τομείς της ζωής του.

6. Συμβολή στην ομαλή κοινωνικοποίηση των ατόμων και ιδιαίτερα των νέων. Χρέος της παιδείας, λοιπόν, είναι η καλλιέργεια κοινωνικής συνείδησης. Η κοινωνικοποίηση των ατόμων πραγματοποιείται με την: α) ένταξή τους στις οικονομικές διαδικασίες, β) στις πολιτικές διαδικασίες, γ) στις πολιτιστικές διαδικασίες.

Β' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Β' 1

Οι σημαντικότεροι φορείς της παιδείας είναι οι εξής:

α) Η οικογένεια.

β) Το σχολείο.

γ) Οι κοινωνικές συναναστροφές.

δ) Η εποχή που ζει το άτομο.

ε) Το φυσικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ζει και αναπτύσσεται το άτομο.

στ) Το ίδιο το άτομο αποτελεί φορέα παιδείας.

ζ) Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.).

Δε θα πρέπει απλώς να αναφέρουμε ποιοι είναι οι σημαντικότεροι φορείς της παιδείας, αλλά και να εξηγήσουμε πως αυτοί συμβάλλουν στην δημιουργία της.

Β' 2

Οι φορείς της παιδείας σήμερα αντανakλούν την κρίση της σύγχρονης κοινωνίας. Επομένως, δεν εκπληρώνουν το ρόλο τους, αλλά τείνουν ν' απομακρυνθούν ολοένα και περισσότερο απ' αυτόν.

Συγκεκριμένα:

1. Η οικογένεια διέρχεται μια βαθιά κρίση με αποτέλεσμα να μην μπορεί να μεταδώσει τις αναγκαίες αξίες που κρίνονται απαραίτητες για την αντιμετώπιση των κινδύνων και προβλημάτων που υποκρύπτει η σύγχρονη κοινωνία.

2. Το σχολείο και το εκπαιδευτικό σύστημα που αυτό εκπροσωπεί χωλαίνει, άμεση συνέπεια των κοινωνικών συνθηκών μέσα στις οποίες επιτελεί το έργο του. Πολλές φορές παρέχει «ξερές», γενικές και αναφομοίωτες γνώσεις. Δεν προβληματίζεται και δεν κεντρίζει τα ενδιαφέροντα των νέων, με αποτέλεσμα να αλλοιώνεται ο στόχος και ο σκοπός λειτουργίας των διαφόρων βαθμίδων της εκπαίδευσης.

3. Οι κοινωνικές συναναστροφές χαρακτηρίζονται από την απουσία δεσμών φιλίας, αλληλεγγύης και αγάπης. Οι ανθρώπινες σχέσεις είναι τυπικές, απρόσωπες, επιφανειακές. Ο άνθρωπος αποξενώνεται από τους συνανθρώπους του, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται έντονες ανταγωνιστικές τάσεις και να καλλιεργούνται πρότυπα ατομικισμού.

4. Η εποχή που ζει το άτομο χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία του καταναλωτισμού, του ανταγωνισμού, της εξειδίκευσης, της τυποποίησης, μηχανοποίησης και μαζοποίησης της

ζωής. Αυτά τα στοιχεία συνθέτουν το κλίμα της εποχής και επιβεβαιώνουν την απουσία προτύπων συμπεριφοράς.

5. Ο άνθρωπος στη σύγχρονη εποχή έχει αλλοτριωθεί όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον και τον εαυτό του, με αποτέλεσμα οι φορείς αυτοί να επιδρούν αρνητικά στην ολοκλήρωση της προσωπικότητάς του.
6. Τέλος, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης πολλές φορές παραπληροφορούν και διαστρεβλώνουν την κοινωνική πραγματικότητα, μετατρέποντας τους ανθρώπους σε παθητικούς δέκτες μηνυμάτων με απώτερους σκοπούς την ιδεολογική καθοδήγηση και την κατανάλωση υλικών αγαθών.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Περισσότερο από κάθε εποχή, η δική μας χρειάζεται την παιδεία. Και αυτό γιατί η εποχή μας μαστίζεται από πλήθος προβλημάτων. Η βία, η απανθρωποίηση, η απόλυτη εξειδίκευση, οι φανατισμοί και οι πυρηνικοί εξοπλισμοί αποτελούν νοσηρά φαινόμενα. Μόνο μέσω μιας παιδείας ανθρωπιστικής, καθολικής είναι δυνατό να αντιμετωπιστούν και να ξεπεραστούν.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ (1):

ΦΟΡΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥΣ:

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ:

Δίνει στο παιδί τις απαραίτητες βάσεις, τις πρώτες γνώσεις, καλλιεργεί την κρίση του και του παρέχει πρότυπα συμπεριφοράς. Μέσα στο περιβάλλον της οικογένειας το παιδί θα κάνει τις πρώτες προσπάθειες να συνειδητοποιήσει το κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον που το περιβάλλει. Η οικογένεια λοιπόν, σημαδεύει το παιδί όσον αφορά την καλλιέργεια της προσωπικότητάς του. Εδώ βρίσκεται και η υποχρέωση των γονέων να δημιουργήσουν το απαραίτητο κλίμα γύρω από το παιδί, το οποίο θα λειτουργήσει θετικά, όχι μόνο για τα πρώτα παιδευτικά βήματά του, αλλά και για τη μετέπειτα ζωή του.

ΣΧΟΛΕΙΟ:

Είναι ο πρώτος κοινωνικός χώρος του παιδιού έξω από το γνωστό οικογενειακό του περιβάλλον. Το σχολείο με τη συστηματική αγωγή και τη μετάδοση γνώσεων είναι δυνατό να οδηγήσει το παιδί στην πνευματική και ηθική του ολοκλήρωση. Μέσα στο σχολείο το νεαρό άτομο μαθαίνει τους κανόνες του ομαδικού «παιχνιδιού». Με άλλα λόγια μαθαίνει να ζει μ' άλλα άτομα και γενικά να λειτουργεί ως μέλος ενός ευρύτερου συνόλου. Από την άλλη πλευρά το σχολείο συντελεί στον επαγγελματικό προσανατολισμό του παιδιού. Άρα, αποτελεί ένα σημαντικό φορέα κοινωνικοποίησης, συντελώντας στην ανάπτυξη του ανθρώπου και ως μέλους της κοινωνίας.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΑΝΑΣΤΡΟΦΕΣ:

Πέρα από το σχολείο και την οικογένεια, σημαντικό ρόλο στην πορεία του ανθρώπου προς την πνευματική του ολοκλήρωση, παίζουν και οι κοινωνικές συναναστροφές. Σήμερα, ο νέος άνθρωπος έχει πολλές δυνατότητες να αναπτύξει σχέσεις φιλίας μέσα από διάφορους φορείς και θεσμούς, όπως είναι το σχολείο, τα κέντρα νεότητας, οι πολιτιστικοί σύλλογοι, ο εργασιακός χώρος. Οι συναναστροφές παρέχουν στον άνθρωπο πρότυπα συμπεριφοράς που βοηθούν στη διαμόρφωση του χαρακτήρα και στην οργάνωση του πνευματικού κόσμου.

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ:

Είναι δυνατό να μεταβιβάσει στο νέο άτομο πρότυπα, αξίες και ιδανικά με βάση τα οποία μπορεί να οργανώσει τη ζωή του.

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ:

Το φυσικό περιβάλλον επιδρά στην ομαλή ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανθρώπου.

ΤΟ ΙΔΙΟ ΤΟ ΑΤΟΜΟ:

Φέρει κληρονομικές καταβολές, έμφυτα χαρακτηριστικά, προδιαθέσεις που με τα κατάλληλα ερεθίσματα μπορούν να βοηθήσουν στην οργάνωση της προσωπικότητας του ατόμου. Επομένως, το ίδιο το άτομο φέρει έμφυτα κάποια γνωρίσματα τα οποία η παιδεία αργότερα καλλιεργεί.

ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ:

Επηρεάζουν την ιδεολογία και γενικά τον τρόπο ζωής, κυρίως των νέων ανθρώπων, παρέχοντας ερεθίσματα. Το γεγονός αυτό διευκολύνεται και λόγω της αμεσότητας που διακρίνει τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Φυσικά, ο θετικός ή αρνητικός προσανατολισμός του νέου εξαρτάται από την πολυφωνία και την ελευθεροτυπία που θα πρέπει να διακρίνει τα μέσα ηλεκτρονικής και γραπτής ενημέρωσης.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ:

Βοηθάει στη διάπλαση του χαρακτήρα και στον εξευγενισμό της ψυχής. Εξυψώνει τον άνθρωπο ηθικά.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ (2):

ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ:

α) Διαμόρφωση της προσωπικότητας του ανθρώπου:

Διαμόρφωση πεποιθήσεων, στάσεων, αξιών, οργάνωση της ζωής του ανθρώπου. Αυτό πετυχαίνεται με την πνευματική καλλιέργεια, που σημαίνει την κατάρτιση του ανθρώπου από άποψη γνώσεων.

Οι γνώσεις αυτές αφορούν:

1. Τον εσωτερικό κόσμο του ανθρώπου (αυτογνωσία). Με την αυτογνωσία ο άνθρωπος συνειδητοποιεί και μέσα από την αυτοκριτική τις δυνάμεις και τις αδυναμίες του, τα προτερήματα και τα ελαττώματα. Έτσι, απομακρύνεται από την αλαζονεία και τον εγωκεντρισμό, ενώ αντίθετα αποκτά αυτοέλεγχο, αυτοπειθαρχία και αυτοκυριαρχία. Με αυτόν τον τρόπο πετυχαίνει την πνευματική ολοκλήρωση και ηθική τελείωσή του.

2. Το εξωτερικό περιβάλλον, το οποίο διακρίνεται σε φυσικό και κοινωνικό. Ο άνθρωπος αποκτώντας γνώσεις για το φυσικό περιβάλλον το απομυθοποιεί και το βλέπει με τις πραγματικές του διαστάσεις. Από την άλλη πλευρά εξοικειώνεται με τον κοινωνικό χώρο, μαθαίνει τους μηχανισμούς λειτουργίας των κοινωνικών δομών, τις σχέσεις που διέπουν τους ανθρώπους μεταξύ τους και με αυτό τον τρόπο εντάσσεται ομαλά μέσα σ' αυτόν.

Γενικά, θα λέγαμε πως η παιδεία δίνει μια σαφή εικόνα στο άτομο του υποκειμενικού και αντικειμενικού χώρου με τη βοήθεια των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών.

β) Καλλιέργεια της λογικής, της κριτικής ικανότητας και του προβληματισμού:

Με τη βοήθεια της παιδείας ο άνθρωπος μαθαίνει να χρησιμοποιεί τη λογική του και επομένως απομακρύνεται από το μύθο, την πλάνη και την προκατάληψη. Αντίθετα, οδηγείται στον ορθό λόγο, στην επιστημονική γνώση, στην αλήθεια και αντικειμενικότητα. Έτσι αποφεύγει τον κίνδυνο να μετατραπεί σε ετερόφωτη προσωπικότητα. Απεναντίας μεταβάλλεται σε υπεύθυνη, συνειδητοποιημένη ύπαρξη, που έχει άμεση αντίληψη των κοινωνικών καταστάσεων και υποβάλλει σε βασανιστικό έλεγχο τις αποφάσεις του. Το γεγονός αυτό είναι δυνατόν να τον οδηγήσει στην εσωτερική απελευθέρωση.

Επίσης, η δημοκρατική παιδεία μπορεί να προβληματίσει τους ανθρώπους και να τους ευαισθητοποιήσει.

Με την καλλιέργεια του διαλόγου βοηθά τους ανθρώπους να διευρύνουν τους πνευματικούς τους ορίζοντες και να τους απομακρύνουν από το φανατισμό και το δογματισμό. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό κυρίως στη σημερινή εποχή όπου επικρατεί μια σύγχυση ιδεολογική σε όλα τα επίπεδα και κυριαρχεί ο φανατισμός.

γ) Ευαισθητοποίηση του ανθρώπου: (είναι απαραίτητη, λόγω της τυποποίησης και μηχανοποίησης της σύγχρονης εποχής).

Η παιδεία βοηθά στον εξευγενισμό της ψυχής του ανθρώπου. Οδηγεί στη σύλληψη και γεύση της ομορφιάς της ζωής. Καλλιεργεί και μέσω της τέχνης το ωραίο, το ιδεώδες, το υψηλό και οδηγεί στην ολοκλήρωση της πνευματικής καλλιέργειας και στην καθολική αντίληψη της ζωής. Με αυτόν τον τρόπο πετυχαίνεται ο ψυχικός εξευγενισμός του ανθρώπου και ταυτόχρονα έρχεται σε επαφή με αιώνιες και αναλλοίωτες αξίες, όπως η εσωτερική ελευθερία, η εντιμότητα, η αλληλεγγύη, η αγάπη, ο αλτρουισμός και η αλληλοβοήθεια. Έτσι, ο άνθρωπος είναι σε θέση να επιλέξει ανάμεσα στο δίκαιο και στο άδικο, στην ομορφιά και στην ασχήμια, στην αλήθεια και στο ψέμα και να οδηγηθεί σε μια συνειδητοποιημένη ηθική πράξη. Σε αντίθετη περίπτωση οδηγείται στη μονομέρεια, στη μονοδιαστατικότητα και στον παρωπιδισμό.

δ) Κοινωνικοποίηση του ανθρώπου:

Ο άνθρωπος με τη βοήθεια της παιδείας εντάσσεται στην κοινωνία. Με λίγα λόγια εντάσσεται στις οικονομικές διαδικασίες, στις πολιτικές διαδικασίες και στις πολιτιστικές διαδικασίες.

Η ένταξη του ατόμου στις οικονομικές διαδικασίες πετυχαίνεται με τον ορθολογικό επαγγελματικό προσανατολισμό και την ειδική κατάρτιση. Με αυτόν τον τρόπο ο άνθρωπος πετυχαίνει την οικονομική του χειραφέτηση και έτσι, αργότερα δεν είναι αναγκασμένος στη ζωή του να κάνει συμβιβασμούς και παραχωρήσεις σε βάρος της συνείδησης και αξιοπρέπειάς του.

Η ένταξη του ατόμου στις πολιτικές διαδικασίες σημαίνει ταυτόχρονα και πολιτικοποίησή του, όχι όμως κομματικοποίησή του. Ξεπερνώντας τον ατομικισμό του, συμμετέχει στις «κοινές» υποθέσεις του κράτους και συνεργάζεται στενά με τους συνανθρώπους του για την επίλυση των προβλημάτων που ανακύπτουν.

Τέλος, ο άνθρωπος με την ένταξή του στις πολιτιστικές διαδικασίες, γίνεται μέτοχος των εξελίξεων στο χώρο των γραμμάτων, των τεχνών και των επιστημών. Έτσι, γίνεται δέκτης κουλτούρας και μπορεί να αναλάβει τη μεταλαμπάδευση της πολιτιστικής κληρονομιάς στη νέα γενιά.

Η διαφήμιση χαρακτηριστική μορφή επικοινωνίας στις σύγχρονες καταναλωτικές κοινωνίες, αποτελεί πλέον αναπόσπαστο στοιχείο της ζωής μας.

α) Αφού αναφερθείτε στους λόγους που συντέλεσαν στην ευρύτατη διάδοσή της, να επισημάνετε τις θετικές λειτουργίες που αυτή επιτελεί.

β) Να εντοπίσετε τις αρνητικές συνέπειες που καταλογίζονται στη διαφήμιση προτείνοντας ανάλογα μέτρα αντιμετώπισης.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η διαφήμιση ως κοινωνικό φαινόμενο πλατιάς εμβέλειας χαρακτηρίζει την εποχή μας, εποχή ανόδου των παραγωγικών δυνατοτήτων και μαζικής παραγωγής των αγαθών. Όταν κάνουμε λόγο για διαφήμιση εννοούμε τη μορφή εκείνη της επικοινωνίας με την οποία προβάλλεται στο ευρύ κοινό ένα μήνυμα αναφερόμενο στη γνωστοποίηση των πλεονεκτημάτων ενός προϊόντος, μιας υπηρεσίας, ενός ατόμου, μιας ομάδας, με σκοπό την κατανάλωσή τους. Όμως η δύναμή της κυρίως βρίσκεται στο γεγονός πως μπορεί να καθορίζει τη δική μας στάση απέναντι στη ζωή σύμφωνα με την ιδεολογία και τα πρότυπα της ζωής που υπηρετεί.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

ΕΡΩΤΗΜΑ Α΄:

ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΣΥΝΕΒΑΛΑΝ ΣΤΗ ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ:

1. Η διάδοση της διαφήμισης βρίσκεται σε άμεση εξάρτηση με το καταναλωτικό πνεύμα των σύγχρονων βιομηχανικών κοινωνιών, το οποίο και εξυπηρετεί. Οι αυξημένες παραγωγικές δυνατότητες καθιστούν τη διαφήμιση αναγκαία για την προώθηση και κατανάλωση των προϊόντων.
2. Ο οξύς ανταγωνισμός που παρατηρείται σήμερα σε όλους τους τομείς δραστηριότητας του ανθρώπου.
3. Στη σημερινή εποχή τα πορίσματα της ψυχολογίας, της κοινωνιολογίας και άλλων επιστημών θεμελίωσαν σε επιστημονική βάση τη διαφήμιση.
4. Η τεχνολογική πρόοδος επιτρέπει τη μετάδοση των διαφημιστικών μηνυμάτων σε ευρεία κλίμακα με πολυποίκιλα μέσα (ραδιόφωνο, τηλεόραση, φωτεινές επιγραφές).

ΘΕΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

1. Η διαφήμιση έχει, πρώτα απ' όλα ενημερωτικό – πληροφορικό χαρακτήρα για τα παραγόμενα βιομηχανικά προϊόντα, τα άτομα και τις προσφερόμενες υπηρεσίες που προβάλλει.
2. Βοηθά τον καταναλωτή να καταλήξει σε συγκεκριμένες επιλογές χωρίς ιδιαίτερο κόπο και εξοικονομώντας χρόνο.
3. Συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη της οικονομίας.
4. Οι αυξημένες παραγωγικές ανάγκες που απορρέουν από τη διαφήμιση, αλλά και η ίδια η διαφήμιση, ως παραγωγικό αποτέλεσμα, επιβάλλουν περισσότερες και νέες θέσεις εργασίας.
5. Τα διαφημιστικά μηνύματα αποτελούν τον κύριο πλουτοπαραγωγικό πόρο των μέσων μαζικής ενημέρωσης.
6. Συμβάλλει στην ποιοτική αναβάθμιση των προϊόντων ή των υπηρεσιών, αφού κυριαρχεί ο ελεύθερος συναγωνισμός μεταξύ των εμπορικών κύκλων.
7. Μπορεί να αφυπνίσει συνειδήσεις, επιθυμίες, συνήθειες, ανάγκες, να προβληματίσει, να ωθήσει στη διάδοση του πολιτισμού, στην προσπάθεια για πνευματική και αισθητική αναβάθμιση.

ΕΡΩΤΗΜΑ Β΄ :

ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

1. Ωθεί τα άτομα στην υπερκατανάλωση προβάλλοντας συστηματικά τα υλικά αγαθά.
2. Άμεσο αποτέλεσμα είναι η μονομερής καλλιέργεια ενδιαφερόντων μόνο στις υλικές ανάγκες, στις ατομικές και η απόκτησή τους.
3. Δημιουργείται έτσι άγχος στον καταναλωτή, που προσπαθεί με κάθε τρόπο να αποκτήσει τα προβαλλόμενα αγαθά. Αναλώνεται στην επίπονη εργασία, πολλές φορές σε δεύτερη, θυσιάζοντας τον ελεύθερο χρόνο του.
4. Όταν το άτομο συνειδητοποιήσει ότι αδυνατεί οικονομικά να αποκτήσει τα αγαθά, επιζητά τρόπους για την ικανοποίησή τους. Έτσι όσα άτομα δεν καταφεύγουν στην εργασία, ακολουθούν τον εύκολο δρόμο της βίας και εγκληματικότητας ή της καταφυγής στο εύκολο κέρδος π.χ. στα ναρκωτικά.
5. Η διαφήμιση λοιπόν ευθύνεται για τον προσανατολισμό των ανθρώπων μόνο στις ατομικές του ανάγκες, αδιαφορώντας για το πολιτικό και κοινωνικό γίγνεσθαι.
6. Η συνεχής προβολή διαφημίσεων εξασθενεί την κρίση, παθητικοποιεί τον άνθρωπο, προσβάλλει τον ψυχικό του κόσμο. Εθίζει το άτομο στην αποδοχή μηνυμάτων πρώτα διαφημιστικών, ύστερα πολιτικών, με αποτέλεσμα τη χειραγωγή του και τη μετατροπή του σε άβουλο άτομο.
7. Συχνά οι διαφημίσεις δε σέβονται στο μέτρο που θα έπρεπε την ανθρώπινη προσωπικότητα εξευτελίζοντάς την.
8. Επίσης ταυτίζουν ανθρώπινες ιδιότητες και συναισθήματα με την κατανάλωση συγκεκριμένων προϊόντων, γεγονός καταστρεπτικό ιδιαίτερα για τα παιδιά.

9. Δεν είναι λίγες οι φορές που η υπερβολική μετάδοση διαφημιστικών μηνυμάτων εκνευρίζει το δέκτη, οι περιπτώσεις όπου παρατηρείται αισθητική ρύπανση από τις διαφημιστικές αφίσες, τις φωτεινές επιγραφές καθώς και η ηχορύπανση.

10. Προβάλλει πρότυπα που δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, τυποποιεί την ανθρώπινη συμπεριφορά, αφαιρεί από τον άνθρωπο τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Οι παραπάνω αρνητικές συνέπειες εντοπίζονται μόνο όταν η διαφήμιση δεν πληροί ορισμένες προϋποθέσεις που διασφαλίζουν τη σωστή προβολή της και όταν οι δέκτες δεν έχουν αναπτύξει την κριτική τους σκέψη, δεν μπορούν να αποκωδικοποιήσουν ορθά το μήνυμα.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

1. Για να βοηθηθεί ο σύγχρονος δέκτης να ερμηνεύσει, να κρίνει τα διαφημιστικά μηνύματα, απαιτείται καλλιέργεια της κριτικής του ικανότητας, του ορθού τρόπου σκέψης.

2. Το παραπάνω μπορεί να επιτευχθεί με την παιδεία και τη σωστή αγωγή. Το άτομο πρέπει να μάθει από μικρό να συγκρίνει, να σκέφτεται και να αντιστέκεται αν χρειάζεται στα προβαλλόμενα διαφημιστικά μηνύματα.

3. Αλλά και οι ίδιοι οι διαφημιστές θα πρέπει να σέβονται το δέκτη, το διαφημιζόμενο προϊόν ή τις υπηρεσίες και να προβάλλουν με σωστό τρόπο χωρίς να προσβάλλουν την πνευματική μας υπόσταση, αλλά ούτε και τους ανταγωνιστές τους.

4. Ένας ουσιαστικός έλεγχος και παρέμβαση της πολιτείας στη χρήση και στο περιεχόμενο της διαφήμισης – χωρίς αυτό να αποτελεί λογοκρισία – ίσως να επέφερε θετικά αποτελέσματα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Η διαφήμιση με της μορφή που έχει πάρει στη σημερινή εποχή και τη σημασία που έχει αποκτήσει είναι δυνατό να λειτουργήσει σωστά και δημιουργική. Αυτό φυσικά εξαρτάται αποκλειστικά από τους ανθρώπους και τον τρόπο με τον οποίο θα τη χρησιμοποιήσουν. Επιβάλλεται λοιπόν η διαφήμιση να μην αποτελεί παράγοντα αντιπαλότητας, προώθησης και εξυπηρέτησης ατομικών και κυρίως ιδιοτελών συμφερόντων, αλλά μια μορφή επικοινωνίας ουσιαστικής μεταξύ των ατόμων και των λαών που θα βοηθήσει στην ανέλιξη του πολιτισμού.

